

Algirdas Revaitis*

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija

Šiuolaikinės karybos diskursas Rusijos karinėje mintyje

Šiame straipsnyje analizuojama rusiškoji šiuolaikinės karybos samprata nuo 2008 m. Rusijos–Gruzijos karo ir atsiradę šios sampratos pokyčiai po 2014 m. prasidėjusio karinio konflikto Rytų Ukrainoje. Ši samprata formuojama nagrinėjant viešai prieinamus Rusijos karininkų, karybos ekspertų ir analitikų parengtus tekstus ir kalbas. Straipsnyje yra bandoma įvertinti, kaip Rusijos karinės praktikos Rytų Ukrainoje daro įtaką jos požiūriui į šiuolaikinę karybą, būtent kokie nauji karybos tipai (kaip terminija) atsiranda Rusijos kariniame žodyne. Pateikiama Rusijos karo tipų ateities vizija ir jos argumentai dėl labiausiai tikėtino ateityje lokalinio karo atvejo Rusijos atžvilgiu. Nuodugnai analizuojamos asimetrinės, tinklinės, hibridinės karybos, spalvotos revoliucijos, kontroliuojamos chaoso ir informacinės bei elektromagnetinės kovos tipų interpretacijos rusiškoje karinėje mintyje, kurios suvokiamos kaip šiuolaikinės karybos realizavimo formos. Šių karybos idėjų kilmės paieška atskleidžia, kad Rusija labiau linkusi mėgdžioti Vakarų valstybių, ypač JAV, karines patirtis, o ne atvirščiai – elgtis adaptyviai ir konceptualizuoti savo naujausias karines patirtis kaip ateities karybos vizijas.

Įvadas

Šio tyrimo objektas yra rusų karininkų ir karybos ekspertų tekstai kaip šiuolaikinės karybos sampratos išraiška Rusijos karinėje mintyje. Tyrime analizuojami viešai pasiekiami tekstai, išskiriant juos į dvi grupes: pirmoji, kaip Rusija suvokia ir interpretuoja šiuolaikinę karybą po 2008 m. Rusijos–Gruzijos konflikto, o antroji yra apie tai, kaip keitėsi ši samprata po 2014 m. prasidėjusio karinio konflikto Ukrainoje.

2014 m. Rusijos įvykdyta žaibiška Krymo okupacija¹ ir slapta tebevykdoma karinė parama Rytų Ukrainos konflikte dalyvaujantiems separatistams² įrodė, kad netgi šiais laikais įmanoma karines pajėgas prieš kitą valstybę panaudoti netikėtai (užmaskuotai) ir nestandartiškai ir tokiu būdu prisidėti prie

* *Algirdas Revaitis* – Lietuvos karo akademijos Politikos mokslų katedros doktorantas. Adresas korespondencijai: Šilo g. 5A, 10322 Vilnius, tel. (8 5) 212 6923, el. p. revaitis.algirdas@gmail.com

¹ Christopher M., *Putin discusses secret meeting when he gave order to annex Crimea*, 2015-03-09, <https://mashable.com/2015/03/09/putin-describes-meeting-annex-crimea/#9J5Kk5D9Iiqb>, 2018-03-23.

² Czuperski M., Herbst J., Higgins E., Polyakova A., Wilson D., „Hiding in Plain Sight: Putin’s War in Ukraine”, *The Atlantic Council of the United States*, 2015.

šalies geopolitinių tikslų įgyvendinimo. Nors kiekvienas Rusijos poelgis pasikliauti karine jėga už savo valstybės ribų nelieka nepastebėtas Vakarų karybos ir saugumo ekspertų, tačiau šis atvejis yra išskirtinis tuo, kad Rusijos karinės pajėgos pademonstravo itin neįprastą, efektyvią ir rafinuotą šiuolaikinės karybos formą. Novatoriškas Rusijos agresijos formatas Ukrainoje privertė NATO ne tik permąstyti pakitusių grėsmių kontekstą, tačiau ir ieškoti atsakymų į klausimus, kiek ir kaip Rusija mąsto apie ateities karą ir kaip jam ruošiasi kariauti.

Šių procesų metu išryškėja aktyvūs mokslininkų siekiai apmąstyti Rusijos agresijos bruožus Ukrainoje ir suprasti modernią rusišką karinę mintį ir, svarbiausia, atrasti šios karybos idėjinės ištakas. Šioje diskusijoje, kuri prasidėjo 2014 m. vasarį ir vis dar tebevyksta, galima išskirti keturias karybos ekspertų grupes pagal jų pasirinkimą analizuoti Rusijos kariuomenės galios konceptualųjį ar fizinį elementą pagal polinkį remtis rusiškais ar visgi labiau vakarietiškais šaltiniais ir pagal sprendimą (ne)taikyti vakarietišku konceptualiųjų karybos formų teorizuojant Rusijos karines praktikas Ukrainoje. Tyrimui svarbiausi darbai yra tie, kuriuose yra bandoma pateikti Rusijos karybos Ukrainoje koncepcinį paaiškinimą ir iškristalizuoti kertines karines sąvokas bei karybos tipus³, kuriuos Rusija naudoja mąstydamą apie šiuolaikinio karinio konflikto ypatumus.

Pirmoji grupė karybos ekspertų (Keiras Gilesas⁴, Aleksanderis Goltsas⁵, Rogeris N. McDermottas⁶, Jamesas A. Marshallas⁷, DAVIS Petraitis⁸ ir Bettina Renz⁹) koncentruojasi į Rusijos karinę reformą, kuri prasidėjo po Rusijos–Gruzijos karinio konflikto 2008 m., tačiau bandymų sieti Rusijos karinius veiksmus Ukrainoje su Rusijos vykdoma karine reforma šių mokslininkų darbuose beveik nėra. Galima išskirti tik Charleso K. Bartleso ir McDermotto

³ Karybos tipas (forma), karinė koncepcija tyrime sinonimiškai vartojamos sąvokos, kurios apibūdina metodą ar veiksmų schemą, skirtą specifiniam karinių pajėgumų (materialinių ir nematerialinių) panaudojimui, siekiant nustatyti tikslo ar įgyvendinant nurodytą uždavinį.

⁴ Giles K., „A New Phase in Russian Military Transformation“, *The Journal of Slavic Military Studies* 1 (27), 2014, p. 147–162, <http://www.tandfonline.com.ezproxy.lka.lt/doi/full/10.1080/13518046.2014.874850>, 2017-10-11.

⁵ Golts A., „Reform: The End of the First Phase – Will There Be a Second?“, *The Journal of Slavic Military Studies* 1 (27), 2014, p. 131–146, <http://www.tandfonline.com.ezproxy.lka.lt/doi/full/10.1080/13518046.2014.874847>, 2017-10-11.

⁶ McDermott N. R., „The Brain of the Russian Army: Futuristic Visions Tethered by the Past“, *The Journal of Slavic Military Studies* 1 (27), 2014, p. 4–35, <http://www.tandfonline.com.ezproxy.lka.lt/doi/full/10.1080/13518046.2014.874840>, 2017-10-11.

⁷ Marshall J. A., „Russia's Struggle for Military Reform: A Breakdown in Conversion capabilities“, *The Journal of Slavic Military Studies* 2 (27), 2014, p. 189–209, <http://www.tandfonline.com.ezproxy.lka.lt/doi/full/10.1080/13518046.2013.844488>, 2017-10-11.

⁸ Petraitis D., „Is Russian Military Back on It's Feet“, *Journal on Baltic Security* 1 (1), 2015, p. 85–95.

⁹ Renz B., „Russian Military Capabilities after 20 Years of reform“, *Survival* 3 (56), 2014, p. 61–84, <http://dx.doi.org/10.1080/00396338.2014.920145>, 2017-10-12.

darbą, kuriame autoriai bando išsiaiškinti, kaip atsinaujinusi Rusijos karinių pajėgų organizavimo forma daro įtaką Krymo operacijos atlikimui¹⁰. Šis tyrimas remia buvusių tyrimų apie Rusijos karinę reformą rezultatus ir kartu yra papildomas naujomis įžvalgomis apie praktinį Rusijos reformuotų pajėgų panaudojimą. Būtina pabrėžti, kad šiai grupei priklausančiuose darbuose nėra bandymų išsiaiškinti karinės minties ar karybos ypatumų, kurie atspindėtų Rusijos koncepcinį požiūrį į šiuolaikinės kariavimo formas.

Antrai grupei priklausančių ekspertų (Diego'as A. R. Palmeris¹¹, Henrikas Praksas¹², Andreasas Jacobsas ir Guillaume'as Lasconjariasas¹³, Vira Ratsiborynska¹⁴, Jeffrey'is Larsenas¹⁵, Uwe'as Hartmannas¹⁶, Andrew'ius Radinas¹⁷, Maksas Bootas¹⁸, Rodas Thorntonas¹⁹, Matthew'ius Kroenigas²⁰, Olevsas Nikersas²¹, Aleksanderis Lanoszka²², Amosas C. Foksas ir Andrew'ius J. Rossow'as²³) darbuose dominuojanti karinė koncepcija yra hibridinės karybos samprata, kuri laikoma labiausiai tinkančia Rusijos kariniams veiksams Ukrainoje paaiškinti. Tačiau šiuose darbuose hibridinės karybos teorinė samprata remiasi vakarietiškais kariniais tekstais, parašytais dar iki 2014 m. šių Vakarų karybos ekspertų: Williamo J. Ne-

¹⁰ Bartles K. C., McDermott N. R., „Russia's Military Operation in Crimea“, *Problems of Post-Communism* 6 (61), p. 46-63, <http://dx.doi.org/10.2753/PPC1075-8216610604.2014.11083050>, 2017-10-11.

¹¹ Palmer D. A. R., „Back to future? Russia's hybrid warfare, revolutions in military affairs, and Cold war comparisons“, *NATO Defense College Research paper 120*, 2015.

¹² Praks H., „Hybrid or Not: deterring and defeating Russia's ways or warfare in the Baltic states – the case of Estonia“, *NATO Defense College Research paper 124*, 2015.

¹³ Jacobs A., Lasconjarias G., „NATO's hybrid flanks. Handling unconventional warfare in the south and the east“, *NATO Defense College Research paper 112*, 2015.

¹⁴ Ratsiborynska V., „When Hybrid Warfare Supports Ideology: Russia Today“, *NATO Defense College Research paper 133*, 2016.

¹⁵ Larsen J., Lasconjarias G., *NATO's Response to Hybrid Threats*, Rome: NATO Defense College, 2015, p. 1–14.

¹⁶ Hartmann U., „The Evolution of the Hybrid Threat, and Resilience as a Countermeasure“, *NATO Defense College Research paper 139*, 2017.

¹⁷ Radin A., „Hybrid Warfare in the Baltics: Threats and Potential Response“, RAND Corporation, 2017.

¹⁸ Boot M., „Countering Hybrid Warfare“, *Armed Conflict Survey* 1 (1), 2015, p. 11–20, <https://doi.org/10.1080/23740973.2015.1041721>, 2017-10-12

¹⁹ Thornton R., „The Changing Nature of Modern Warfare“, *The RUSI Journal* 4 (160), 2015, p. 40–48, <http://dx.doi.org/10.1080/03071847.2015.1079047>, 2017-10-12.

²⁰ Kroenig M., „Facing Reality: Getting NATO Ready for a New Cold War“, *Survival* 1 (57), 2015, p. 49–70, <http://dx.doi.org/10.1080/00396338.2015.1008295>, 2017-10-12.

²¹ Nikers O., „Ukraine-Style Hybrid War Unlikely in Latgale“, *The Jamestown Foundation*, 11 March 2016, <https://jamestown.org/program/ukraine-style-hybrid-war-unlikely-in-latgale/>, 2017-10-13.

²² Lanoszcka A., „Russian Hybrid Warfare and Extended Deterrence in Eastern Europe“, *International Affairs* 1 (92), p. 175-195.

²³ Fox A. C., Rossow A. J., „Making Sense of Russian Hybrid Warfare: A Brief Assessment of the Russo-Ukrainian War“, *The Institute of Land Warfare: The Land Warfare papers 112*, 2017.

metho (2002)²⁴, Franko G. Hoffmanno (2007)²⁵, Johno J. McCueno (2008)²⁶, Russello Glenno (2009)²⁷, Timothy'io B. McCulloho ir Richardo Johnsono (2013)²⁸. Pabrėžtina, kad ši mokslininkų grupė neanalizuoja rusiškų šaltinių, patvirtinančių hibridinės karybos tinkamumą praktiniams Rusijos veiksams konceptualizuoti, o labiau akcentuoja hibridinės karybos idėjų atsiradimą Vakaruose, kurias Rusija ne tik sėkmingai perėmė, bet ir realizavo Ukrainoje.

Trečiaiai grupei priskiriami analitikai, kurie Rusijos karybą Ukrainoje bando suprasti analizuodami ne tik vakarietiškas karines sąvokas, bet ir giliasi į Rusijos karinį diskursą (rusiški kariniai-analitiniai tekstai, neanalitiniai straipsniai, kalbos, pranešimai, ir pan.). Šią grupę sudaro Peterio Mattssono²⁹, Mirosława Banasiko³⁰, Hallo Gardnerio³¹, Dave'o Johnsono³², Jacobo W. Kippo³³, Thorntono³⁴, Oferio Fridmano³⁵, Lawrence'o Freedmano³⁶, Cano Kasapo-

²⁴ Nemeth J. W., „Future War and Chechnya: A Case for Hybrid Warfare“, *Naval Postgraduate School*, 2002, https://calhoun.nps.edu/bitstream/handle/10945/5865/02Jun_Nemeth.pdf?sequence=1, 2017-10-16.

²⁵ Hoffmann F. G., „Conflict in the 21st century: the rise of hybrid wars“, *Potomac Institute for Policy Studies*, 2007, http://www.potomacinstitute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf, 2017-10-16.

²⁶ John J. McCuen, „Hybrid Wars“, *Military Review*, 2008, p. 107–113, http://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20080430_art017.pdf, 2017-10-17.

²⁷ Glenn R. W., „Thoughts on Hybrid Conflict“, *Small Wars Journal*, 2009, <http://smallwarsjournal.com/jrn/art/thoughts-on-hybrid-conflict>, 2017-10-17.

²⁸ Johnson R., McCulloh B. T., *Hybrid Warfare*, Florida: Joint Special operations University Report 13-4, 2013.

²⁹ Mattsson P., „Russian Military Thinking – A New Generation of Warfare“, *Journal on Baltic Security* 1 (1), 2015, p. 61–70.

³⁰ Banasik M., „Russia's Hybrid War in Theory and Practice“, *Journal on Baltic Security* 1 (2), 2016, p. 157–182.

³¹ Gardner H., „Hybrid warfare: Iranian and Russian versions of ‚Little green men‘ and contemporary conflict“, *NATO Defense College Research paper* 123, 2015.

³² Johnson D., „Russia's approach to conflict – implications for NATO's deterrence and defence“, *NATO Defense College Research paper* 111, 2015.

³³ Kipp W. J., „ ‚Smart‘ Defense From New Threats: Future War From a Russian Perspective: Back to the Future After the War on Terror“, *The Journal of Slavic Military Studies* 1 (27), 2014, p. 32–64, <https://doi.org/10.1080/13518046.2014.875744>, 2017-10-11.

³⁴ Thornton R., „The Russian Military's New ‚Main Emphasis‘“, *The RUSI Journal* 4 (162), 2017, p. 18–28, <http://dx.doi.org/10.1080/03071847.2017.1381401>, 2017-10-12.

³⁵ Fridman O., „Hybrid Warfare or Gibrinaya Voyna“, *The RUSI Journal* 1 (162), 2017, p. 42–49, <http://dx.doi.org/10.1080/03071847.2016.1253370>, 2017-10-12.

³⁶ Freedman L., „Ukraine and the Art of Limited War“, *Survival* 6 (56), 2014, p. 7–38, <http://dx.doi.org/10.1080/00396338.2014.985432>, 2017-10-12.

glu³⁷, Andraso Raczó³⁸, Breto Perry'io³⁹, Samuelio Charapo⁴⁰, Merle Maigre⁴¹, Oscaro Jonssono ir Roberto Seely'io⁴² darbai. Šių darbų visuma atskleidžia nevienareikšmę poziciją dėl Rusijos karybos formos Ukrainoje. Šiuolaikinei Rusijos karybai apibūdinti ekspertai vartoja skirtingas sąvokas bei koncepcijas, tarp kurių populiariausios yra: *hibridinis karas*, *naujos generacijos karyba*, *refleksyvi kontrolė*, *plataus spektro konfliktas*, *nelinijinė karyba*, *limituotas karas* ar *asimetrinė (nekonvencinė) karyba*. Labai svarbu, kad šie mokslininkai bando suprasti rusišką karinę mintį analizuodami rusiškus tekstus, o ne tik pasitelkdamai vakarietiškas konceptualiąsias idėjas. Vis dėlto vakarietiška hibridinės karybos koncepcija šios grupės darbuose nelieka nuošalyje ir yra naudojama bandant konceptualizuoti Rusijos karybą Ukrainoje.

Ketvirtoji grupė yra sudaryta iš aktyviausių karybos mokslininkų (McDermotto⁴³, Marko Galeotti⁴⁴, Timothy'io Thomaso⁴⁵ ir Janio Berzinio⁴⁶), kurie tikslingai atlieka išsamesnę Rusijos karinio diskurso analizę. Šie karybos

³⁷ Kasapoglu C., „Russia's renewed military thinking: Non-linear warfare and reflective control“, *NATO Defense College Research paper 121*, 2015.

³⁸ Rasz A., *Russia's Hybrid War in Ukraine*, Helsinki: The Finish Institute of International Affairs, Report 43, p. 104.

³⁹ Perry B., „Non-Linear Warfare in Ukraine: The Critical Role of Information Operations and Special Operations“, *Small Wars Journal*, 2015, <http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/non-linear-warfare-in-ukraine-the-critical-role-of-information-operations-and-special-opera>, 2017-10-17.

⁴⁰ Charap S., „The Ghost of Hybrid War“, *Survival* 6 (57), 2015, p. 51–58, <http://dx.doi.org/10.1080/00396338.2015.1116147>, 2017-10-12.

⁴¹ Maigre M., „Nothing New in Hybrid Warfare: The Estonian Experience and Recommendations for NATO“, The Germany Marshall Fund of The United States, Foreign Policy Program, *Policy Brief Paper*, 2015, <http://www.gmfus.org/publications/nothing-new-hybrid-warfare-estonian-experience-and-recommendations-nato>, 2017-10-18.

⁴² Jonsson O., Seely R., „Russian Full-Spectrum Conflict: An Appraisal After Ukraine“, *The Journal of Slavic Military Studies* 1 (28), 2015, p. 1–22, <http://dx.doi.org/10.1080/13518046.2015.998118>, 2017-10-18.

⁴³ McDermott R., „Does Russia's 'Hybrid War' Really Exist?“, *The Jamestown Foundation*, 3 June 2015, <https://jamestown.org/program/does-russias-hybrid-war-really-exist/>, 2017-10-18; McDermott R., „Myth and Reality – A Net Assessment of Russia's 'Hybrid Warfare' Strategy Since the Start of 2014“, *The Jamestown Foundation*, 17 October 2014, <https://jamestown.org/program/myth-and-reality-a-net-assessment-of-russias-hybrid-warfare-strategy-since-the-start-of-2014-part-one/>, 2017-10-18.

⁴⁴ Galeotti M., „'Hybrid War' and 'Little Green Men': How it Works, and How it Doesn't“, *E-International Relations*, 16 April 2015, <http://www.e-ir.info/2015/04/16/hybrid-war-and-little-green-men-how-it-works-and-how-it-doesnt/>, 2017-10-18; Galeotti M., „The 'Gerasimov Doctrine' and Russian Non-Linear War“, 6 July 2014, <https://inmoscowshadow's.wordpress.com/2014/07/06/the-gerasimov-doctrine-and-russian-non-linear-war/>, 2017.10.18; Galeotti M., „Hybrid, Ambiguous, and Non-Linear? How New is Russia's 'New Way of War'?“, *Small Wars & Insurgencies* 2 (27), 2016, <http://dx.doi.org/10.1080/09592318.2015.1129170>, 2017-10-18.

⁴⁵ Thomas T., *Thinking like a Russian officer: Basic factors and contemporary thinking on the nature of war*, Kansas: The Foreign Military Studies office at Fort Leavenworth, p. 40; Thomas T., „Russia's Military Strategy and Ukraine: Indirect, Asymmetric – and Putin-Led“, *The Journal of Slavic Military Studies* 3 (28), 2015, p. 445–461, <http://dx.doi.org/10.1080/13518046.2015.1061819>, 2017.10.18; Thomas T., „The Evolution of Russian Military Thought: Integrating Hybrid, New-Generation, and New-Type Thinking“, *The Journal of Slavic Military Studies* 4 (29), 2016, p. 554–575, <http://dx.doi.org/10.1080/13518046.2016.1232541>, 2017-10-18;

⁴⁶ Berzinš J., „Russia's new generation warfare in Ukraine: implications for Latvian defense policy“, *Policy Paper No.2, National Defence Academy of Latvia: Center for Security and Strategic Research*, 2014, <http://www.naa.mil.lv/~media/NAA/AZPC/Publikācijas/PP%2002-2014.ashx>, 2017-10-18.

ekspertai analizuoja rusiškus tekstus (pabrėžtina, kad daugiausia remiasi tais pačiais Rusijos karybos ekspertų ar karinio elito darbais⁴⁷) ir pritaria pozicijai, kad hibridinės karybos sąvoka yra netinkama Rusijos karybai Ukrainoje apibūdinti. Vis dėlto ekspertų išgrynintos karinės sąvokos, kurias Rusija vartoja operacionalizuodama šiuolaikinę karybą, nesutampa. Autoriai pateikia savitą nagrinėtų tekstų suvokimą, per kurį išryškėja šie karybos tipai: *naujos generacijos karyba*, *naujo tipo karyba* ir *nelinijinė karyba*.

Apžvelgus Vakarų intelektualias pastangas, skirtas šiuolaikinės rusiškos karinės minties ir jos realizacijos Ukrainos konflikte analizei, galima teigti, kad ekspertai vartoja skirtingas raktines karines sąvokas ar karybos tipus, formuojančius modernią rusišką kariavimo sampratą. Vyrauja polinkis labiau naudoti vakarietiškus „konceptualiuosius akinius“ ir Vakarų ekspertų įžvalgas, analizuojant šiuolaikinę Rusijos karybą Ukrainoje. Esminis tokių tyrimų ir požiūrių trūkumas yra tas, kad rusiškos minties produktai nėra svarbūs. Visgi reikšmingas momentas yra siekis suvokti rusišką karinę mintį per jos karininkų ir karybos ekspertų originalius tekstus ir taip ieškoti atsakymų į klausimus, kaip ir kodėl Rusijos kariniame žodyne atsiranda nauja karinė terminija ir įsitvirtina specifiniai karybos tipai. Būtent šio tyrimo naujumas yra paremtas išskirtinai tik rusiškų karinių šaltinių analize, kuri leis geriau suvokti rusišką ateities karų viziją ir pateikti susistemintą šiuolaikinės karybos sampratą Rusijos karinėje mintyje. Be to, norima suformuoti autentišką šiuolaikinės karybos tipų žemėlapi, kuris atvaizduotų karinių idėjų kaitą rusiškoje karinėje mintyje. Nemažiau svarbu yra išsiaiškinti, ar Rusija intelektualiai reflektuoja savo naujausias karines patirtis, siekdama atnaujinti savo karinę mintį ir stiprinti kariuomenės galią.

Šie argumentai suponuoja straipsnio *tikslą* apibrėžti kaip siekį suprasti, kaip Rusijos karinės praktikos Ukrainoje daro įtaką šiuolaikinės karybos sampratai rusiškoje karinėje mintyje. Tyrime keliamam tikslui įgyvendinti formuluojami šie *uždaviniai*:

- Išanalizuoti dominuojančius karybos tipus Rusijos karinėje mintyje po 2008 m. karo su Gruzija;
- Atskleisti ir išanalizuoti rusiškos karinės minties apie šiuolaikinę karybą po 2014 m. prasidėjusio karinio konflikto Ukrainoje pokytį.

⁴⁷ Ekspertai daugiausia remiasi šių Rusijos karinio elito ir karo ekspertų mintimis, kurios buvo publikuotos 1995–2016 m.: Sergei Shoigu, Valery Gerasimov, Vladimir Slipchenko, Makhmut Gareev, Viktor Riabchuk, Vladislav Surkov, Ruslan Pukhov, Sergei Chekinov ir Sergei Bogdanov.

Tyrimo metodas

Kariniais diskursais tyrime yra laikoma rusiškų individualių tekstų visuma (analitiniai straipsniai, kariniai tekstai, informaciniai straipsniai, kalbos, pranešimai ir pan.), orientuota į šiuolaikinės karybos sampratą pasirinktame laikotarpyje ir erdvėje. Atkreiptinas dėmesys, kad čia slypi tam tikras tyrimo ribotumas ar jo netikslumas, nes ne visi rusiški kariniai tekstai, turintys vertingos informacijos, tyrimui buvo pasiekiami. Tyrimo laiko ribos apima laikotarpį nuo 2008 m. rugpjūčio iki 2017 m. gruodžio, tačiau 2014 m. vasarį prasidėjęs konfliktas Ukrainoje (kaip kariniam kontekstui reikšmingas įvykis) leidžia Rusijos karinį diskursą padalyti į du siauresnius diskursus laiko atžvilgiu (1 pav.).

		Erdvė
		Rusija
Laikotarpis	Nuo 2008-08 iki 2014-02 (imtinai)	A diskursas
	Nuo 2014-03 iki 2017-12 (imtinai)	B diskursas

1 pav. **Kariniai diskursai pagal laiką ir erdvę**
(parengta autoriaus)

Nors diskurso analizės metodas politinei tikrovei tirti yra pasiskolintas iš kalbos mokslų, tačiau jau daugiau nei dešimtmetį pripažįstama, kad šio metodo taikymas sutiekia naujų galimybių politikos mokslų tyrimams. Mokslininkai pabrėžia, kad šis metodas leidžia analizuoti socialinį kontekstą ir jam būdingus bruožus, kurie galimai daro įtaką tekstų atsiradimui⁴⁸. Nors konteksto aplinkybės išlieka sunkiai apibrėžiamos, bet svarbu, kad jos gali būti grupuojamos pagal tai, kaip teksto kūrėjas supranta kontekstą ir jo sąlygas. Tokiu būdu politikos mokslus dominantys konteksto elementai, kaip užuominos kontekstui suprasti, gali būti atsektos per tekstų interpretacijas. Tyrime laikomasi socialinio konstruktyvizmo perspektyvos, kai reikšmingas konteksto įvykis (Ukrainos karinis konfliktas) daro įtaką siauresniam diskursui (rusiška šiuolaikinės karybos samprata) ir taip prisideda prie naujų reikšmių atsiradimo.

⁴⁸ Vinogradnaitė I., Diskurso analizė kaip politikos tyrimo metodas, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2006, p. 5–6, 13–15.

dimo diskursyvinėse praktikose (šiam tyrimo – tekstuose). Tekstų interpretacijos procese galima atpažinti esminius lingvistinius posūkius diskursuose, kurie atskleidžia naujų karybos tipų atsiradimo, įsitvirtinimo ir palaikymo priežastingumą analizuojamuose tekstuose⁴⁹.

Tyrimo analizuojama rusiška šiuolaikinės karybos samprata, siekiant ne tik identifikuoti dominuojančius karybos tipus joje, jų kaitą, realizavimo būdus bei priemones, bet kartu siekiama nustatyti šių idėjų šaltinius. Tyrimo naudojama teorinė prielaida, kuri teigia, kad kontekstui reikšmingas karinis įvykis gali paveikti naujų reikšmių atsiradimą siauresniuose diskursuose, kai tekstų autoriai reaguoja į reikšmingus konteksto įvykius ir per asmeninį suvokimą socialiniam objektui priskiria konkrečias reikšmes⁵⁰. Laikantis šios teorinės prielaidos, šiuolaikinės karybos diskursas rusiškoje karinėje mintyje dėl kontekstui reikšmingo karinio įvykio (karinis konfliktas Ukrainoje) yra padalijamas į du diskursus laiko atžvilgiu. Tai leidžia įvertinti, kiek naujos karinės praktikos Ukrainoje prisideda prie naujų karybos tipų atsiradimo bei įsitvirtinimo Rusijos karinėje mintyje, kuri perteikia konceptualųjį kariuomenės galios elementą, t. y. šalies mąstymą apie tai, kaip ji ketina formuoti, rengti ir galiausiai panaudoti savo karines pajėgas ateities konflikte.

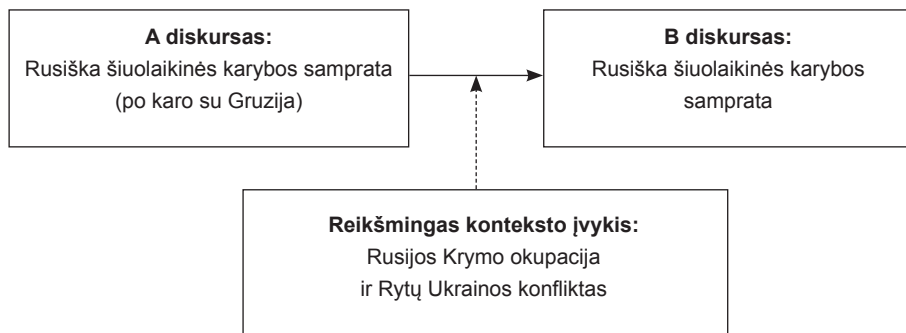
Tyrimas sudarytas iš dviejų dalių, kuriose analizuojami du kariniai diskursai, siekiant atsakyti į pagrindinį tyrimo klausimą (2 pav.). Pirmiausiai analizuojamas *A diskursas*, kurio analize siekiama nustatyti kertines karybos formas, kurios dominavo rusiškame kariniame žodyne apie šiuolaikinį ir ateities konfliktus po 2008 m. Rusijos–Gruzijos karinio konflikto. Taip pat suprasti jų realizavimo specifiškumą, ypatumus ir atsiradimo bei įsitvirtinimo priežastis. *B diskurse* analizuojama rusiška karinė mintis apie ateities karybą po karinių įvykių Ukrainoje, siekiant atskleisti kokybinį pokytį (naujų karinių sąvokų ir karybos tipų atsiradimus rusiškoje karinėje mintyje), lyginant su rezultatais, gautais *A diskurso* analizėje. Toks tyrimo nuoseklumas turi ne tik leisti geriau suvokti vykstančius pokyčius Rusijos karinėje mintyje, bet ir atskleisti pačios Rusijos polinkį elgtis inovatyviau ir adaptyviau (t. y. mokantis iš savo patirčių),

⁴⁹ Phillips N., Hardy C., *Discourse Analysis: Investigating Processes of Social Construction*, London: Sage Publications Ltd., 2002, p. 12–13.

⁵⁰ Teorinė prielaida formuojama remiantis dviem teoriniais diskurso metodo taikymo aiškinimais. Pirma, I. Vinogradnaitės diskurso analizės ir socialinio konstruktyvizmo sąryšio metodikos aiškinimu, kuriame teigiama, kad ši metodo perspektyva pripažįsta konteksto ir tekstų ryšį. Tokiu būdu intersubjektyvios pasaulio reprezentacijos tampa paties konteksto dalimi. O šiuo atveju poveikis Rusijos karinei minčiai, kurią išreiškia individualūs tekstai, atsiranda dėl veikėjų (tekstų autorių) karinio konflikto Ukrainoje suvokimo ir interpretacijų. (48 išnaša, p. 31–34, 37–46). Antra, kai taikomas diskurso analizės metodas gali paaiškinti, kaip kontekstas ar reikšmingas konteksto įvykis veikia naujų reikšmių atsiradimą ir įsitvirtinimą siauresniame diskurse. (Phillips ir Hardy, 49 išnaša, p. 8).

ar visgi polinkį taikyti mėgdžiojimo taktiką, kai yra perimamos ir atkartojamos kitų valstybių karinės patirtys, sprendimai ir vizijos⁵¹. Galiausiai bus apibendrinami gauti tyrimo rezultatai ir pateiktos išvados.

2 pav. Tyrimo logika ir diskursų koreliacija
(parengta autoriaus)

1. Rusiškoji šiuolaikinės karybos samprata po konflikto su Gruzija

A diskurse analizuojami rusų autorių tekstai apie šiuolaikinę ir ateities karybą buvo atrinkti iš populiarių, viešai prieinamų ir aiškų ryšių su Rusijos Federacijos gynybos ministerija turinčių šių šaltinių: Военная Мысль, Вестник, Международные Процессы, Военно-Промышленный Курьер, Солдат Удачи ir Ориентир žurnalų bei internetinio portalo Красная Звезда. Iš viso buvo rastos 64 publikacijos, tačiau dėl riboto prieinamumo buvo analizuojami 48 tekstai.

Pasak Rusijos karo mokslų akademijos prezidento gen. mjr. Machmuto Garejevo, siekiant identifikuoti karybos tipus, kuriais Rusija turėtų gebėti operuoti šiuolaikiniame ar ateities kare, pirmiausiai reikia stengtis suvokti, koks karas ar jo scenarijus (konceptualiai) yra labiausiai tikėtinas Rusijos atžvilgiu, nes būtent tai turi tapti stimulu efektyviems karybos tipų ir pajėgų

⁵¹ Mokslininkai teigia, kad pokyčiai karyboje gali vykti trimis būdais: inovacija (angl. innovation), adaptacija (angl. adaptation) ir pamėgdžiojimas (angl. emulation). Kai pirmuoju būdu yra kuriamos naujos karinės technologijos ir naujos karinės struktūros, antruoju atveju yra vykdomas karinių priemonių, strategijų ir metodų atnaujinimas vykstančio karo metu, trečiasis būdas yra orientuotas į kitų valstybių karybos formų perėmimą. Žr.: Šlekys D., Mąslaus Vyčio beiėskant: lietuviškos karinės minties raida ir būklė po nepriklausomybės atkūrimo (1990–2014), Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2016, p. 14.

vystymo sprendimams⁵². Šiame kariniame diskurse akcentuojami trys karų tipai, kuriuos dažniausiai naudoja rusų kariniai analitikai rašydami apie karines ateities tendencijas: lokalinis karas (локальная война), karinis konfliktas (вооруженный конфликт) ir didelio masto karas (крупномасштабная война). Mažiausiai tikėtina rusai laiko globalinio karo scenarijų, kuris suprantamas kaip karas su supervalstybėmis (dažniausiai JAV ir Kinija). Globaliniame kare yra akcentuojama valstybės mobilizacijos reakcija ir galimybės bei ryžtingumas panaudoti branduolinį ginklą. Visgi suprantama, kad masiniai kariniai manevrai ir susidūrimai vis labiau netenka prasmės ir jie yra nepageidaujami, todėl šio tipo karo perspektyva yra mažai tikėtina, o kalbant apie Europos žemyną – netgi neįmanoma. Vis dėlto Rusija pabrėžia, kad ateities konflikto niekas negali prognozuoti, todėl visiškai atmesti plataus karo scenarijaus nesiryžta, o atvirksčiai – stengiasi būti pasiruošusi. Pasirengimo akcentas ypač jaučiamas karinio elito pasisakymuose⁵³.

Karinio (ginkluoto) konflikto samprata Rusijoje siejama su galimais neramumais šalies viduje, kuriuos gali sukelti teroristiniai išpuoliai. Ypač jaučiamas dvejojimas pasauline „karo su terorizmu“ strategija, kurią rusai vadina mitu, nes tai jie mato kaip Vakarų valstybių *ginklą*, kuris įgalina Vakarus veikti kitų valstybių teritorijose, siekiant savų užslėptų tikslų. Pabrėžiama, kad tokio karinio konflikto eskalavimas šalyje gali lengvai peraugti į pilietinį karą, kurio tikslas yra kurti nestabilumą Rusijoje. Šiuo atveju rusai tiki, kad gali rasti trejybė: terorizmas – separatizmas – nelegalios karinės grupuotės, kai riba tarp karinio konflikto ir lokaliajo karo yra labai trapi dėl juos vienijančio pilietinio karo. Teigiama, kad kariniame ginkluotame konflikte ypač svarbu turėti gerai parengtas specialiąsias pajėgas, kurios gebėtų vykdyti antiteroristines operacijas, t. y. neutralizuoti partizaninius, diversinius, teroristinius veiksmus bei

⁵² Žr.: М. Елисеева, Уроки На Все Времена 2010-10-27, http://old.redstar.ru/2010/10/27_10/1_06.html, 2017-12-15. Straipsnyje pateikiama santrauka apie vykusią mokslinę-praktinę konferenciją „Rusija XIX–XX a. karuose. Pamokos ir išvados“, kurioje autorė pateikia gen. mjr. М. Гареево konferencijoje išsakytas mintis.

⁵³ С. Шойгу, Мы Должны Быть Готовы Ответить на Любые Вызовы и Угрозы, Ориентир 1, 2014, р. 4–7; Военно-Промышленный Курьер, Герасимов: Российская Армия Готова к Крупномасштабным Войнам, 2013-01-26, <https://vpk-news.ru/news/14180>, 2017-12-15; М. Гареев, Искусство Решительных Действий, 2013-06-11, <https://vpk-news.ru/articles/16298>, 2017-12-15; А. Лунёв, В. Пятков, Снизу Горы Кавказские, Сверху – Русский Десант, 2009-07-09, http://old.redstar.ru/2009/07/07_07/1_02.html, 2017-12-15; С. Исаков, Цена Инициативы, Солдат Удачи 11 (170), 2008, р.4-9; В. Каложный, Стратегия Развития Современной России: Направления и Ожидания, Ориентир 11, 2013, р. 7–11; С. Виктор, С. Анатолий, Г. Александр, Т. Александр, Большой Стране Нужна Большая Армия, 2013-07-16, <https://vpk-news.ru/articles/16731>, 2017-12-19; Г.А. Налетов, К Вопросу о Разработке Концепции Нетрадиционных Войн и Вооруженных Конфликтов (Новые Формы и Способы Ведения Вооруженной Борьбы), Вестник Академии Военных Наук 1 (38), 2012, р. 29–34.

provokacijos⁵⁴.

Didžiausias dėmesys *A diskurse* atitenka lokaliajo karo perspektyvai ir orientacijai į pasirengimą kariauti šio tipo karą. Ne tik Rusijos gynybos ministras Sergejus Šoigu ar karo akademijos prezidentas gen. mjr. Garejevas, bet ir rusų karybos ekspertai teigia, kad ateityje dominuos lokalieji karai ir Rusijos kariuomenė pirmiausia turi būti kruopščiai parengta kariauti šio tipo karą⁵⁵. Lokaliajo karo dominavimo reikšmė rusų karinėje mintyje yra formuojama dėl keleto įžvalgų, analizuojant bendrą kontekstą. Pirmiausia, vertinamos galimos realios karinės grėsmės ir iššūkiai Rusijai netolimoje ateityje, kai yra akcentuojamas karštųjų taškų egzistavimas arti Rusijos sienų, todėl kariuomenė turi gebėti stabilizuoti potencialius lokaliuosius karus posovietinėje erdvėje (potencialiausiais šio konflikto šaltiniais įvardijamos Gruzijos, Ukrainos ir Armėnijos valstybės). Antra, yra reflektuojama į Vakarų valstybių XX a. antrosios pusės ir XXI a. modernias karines patirtis, kurios atskleidžia lokaliajo karo tradicijos įsitvirtinimą šiuolaikiniuose kariniuose konfliktuose. Trečioji lokaliajo karo tikimybės ateityje percepcija orientuota į asmenines Rusijos patirtis kare su Gruzija 2008 m. ir tokiu būdu yra daromos išvados bei ieškoma sprendimų, kurie būtų efektyvūs šiuolaikiniame lokaliajame kare.

Nors rusiškame kariniame diskurse po karo su Gruzija įsitvirtina trijų karo tipų perspektyvos, tačiau egzistuoja ir kitokia pozicija, kuri iš esmės abejoja mokslo galimybėmis ne tik prognozuoti ateities karų pobūdį, bet ir kvestionuoja karų klasifikacijos objektyvumą dėl paties karo prigimtinio sudėtingumo ir jame egzistuojančių savybių įvairumo. Tokiu būdu yra koncentruojamas dėmesys į konceptualųjį karinės galios elementą, kai pasitelkiant intelektines pastangas reikia gebėti kaip galima greičiau identifikuoti prasidėjusio karo pobūdį ir suprasti jo esminius bruožus. Neatsitiktinai šios pastangos

⁵⁴ В. Л. Ченгаев, С. В. Баленко, Условия Возникновения Вооруженных Конфликтов в XXI Веке на Территории Российской Федерации и Возможный их Характер в Период Обострения Военно-Политической Обстановки, *Военная Мысль* 9, 2009, р. 3–7; А. В. Сержантов, А. П. Маргофляк, Анализ Особенности Современных Военных Конфликтов, *Военная Мысль* 5, 2011, р. 36; *Красная Звезда*, Войны Будущего, 2011-07-13, http://old.redstar.ru/2011/07/13_07/5_02.html, 2018-01-26.

⁵⁵ Калужный, (53 išnaša); Шойгу, (53 išnaša); Военно-Промышленный Курьер, (53 išnaša); М. А. Гареев, Характер Современных Военных и Невоенных Угроз Безопасности России и Организация Обороны Страны, *Вестник Академии Военных Наук* 4 (45), 2013, р. 4–9; А. Медин, Ответ на вызовы времени, 2011-03-18, http://old.redstar.ru/2011/03/18_03/5_01.html, 2017-12-20; А. Гавриленко, Флот смотрит в будущее, 2009-07-01, http://old.redstar.ru/2009/07/01_07/1_10.html, 2017-12-20; В. И. Евдаков, С. Д. Мещеряков, Характерные Черты и Особенности Войн Начала XXI Века, *Вестник Академии Военных Наук* 3 (24), 2008, р. 18–21; С. Г. Чекинов, С. А. Богданов, Злияние Непрямых Действий на Характер Современной Войны, *Военная Мысль* 6, 2011, р. 3–13; Лунёв, Пятков, (53 išnaša); С. А. Буяновский, П. А. Дульнев, Взгляд на Развитие Форм и Способов Применения Общевойсковых Соединений в Условиях Изменившегося Характера Вооруженной Борьбы, *Вестник Академии Военных Наук* 3 (40), 2012, р. 165–169.

kreipiamos į bandymus suprasti, kokie pagrindiniai ir dominuojantys karybos tipai gali būti realizuoti moderniajame kare, ypač galvojant apie efektyvų ir tinkamą karinių pajėgų rengimą, grupavimą, aprūpinimą ir panaudojimą karinėse operacijose⁵⁶.

Analizuojamuose rusiškuose tekstuose akivaizdžiai dažniausiai vartojamomis ir reikšmingomis karinėmis sąvokomis, kurios apibrėžia rusišką šiuolaikinės karybos suvokimą, yra šios: asimetrinė karyba (асимметричная война arba асимметричный вооруженный конфликт), kontroliuojamas chaosas arba spalvotosios revoliucijos (управляемый хаос arba цветная революция), tinklinė karyba (сетцентрическая война) ir naujos formos kariuomenė (новый облик вооруженных сил).

Asimetrinės karybos efektyvumas šiuolaikiniame kariniame konflikte suvokiamas dėl jos universalumo. Asimetriškumo konflikte universalumas yra apibrėžiamas trimis šios karybos panaudojimo būdais: a) asimetrija pasiekama per turimas karines-technologines priemones; b) asimetriniai veiksmai tampa silpnesnės pusės karinių veiksmų strategija; c) asimetrinė karyba realizuojama per nekarines kariavimo priemones. Pirmuoju atveju Rusija ypač akcentuoja karines technologines *sistemų sistemas*, kurios yra būtinos norint savo iniciatyva išvystyti karinę technologinę asimetriją (военная-технологическая асимметрия) kare ir taip užsitikrinti pranašumą, kai turimos galimybės leidžia atakuoti oponento objektus nesant tiesioginiam sąlyčiui ar net neišsilaipinus oponento žemyne⁵⁷. Aktyvūs debatai tarp rusų ekspertų vyksta apie asimetrinės karybos panaudojimo efektyvumą, kai asimetrija tampa silpnesnės pusės karinių veiksmų strategija, nes tikima, kad tai labiausiai tikėtina priešo veiksmų strategija prieš Rusiją lokaliajo karo metu ateityje. Šiuo atveju tikimasi dominuos partizaniniai kovos veiksmai, kuriuos gali naudoti šiuolaikinės teroristinės ar nelegalios karinės grupuotės, kai yra kariaujama atsargiais, dozuotais ir neintensyviais susidūrimais prieš struktūriškai stipresnę priešininką, siekiant labiau politinių-strateginių tikslų, o ne karinių⁵⁸.

⁵⁶ А. Сушенцов, Типология Поведения в Международных Конфликтах, Международные Процессы 3 (24), 2010, <http://www.intertrends.ru/twenty-four/007.htm>, 2017-12-20; М. И. Орлов, Некоторые Проблемы Подготовки и Ведения Наступательных Операций в Современных Условиях, Военная Мысль 12, 2010, p. 23–28.

⁵⁷ Гареев, (53 išpaša); Л. Н. Ильин, В. Г. Ковалев, А. С. Муратханов, Ориентиры для Создания Вооружения и Военной Техники Сухопутных Войск, Военная Мысль 4, 2011, p. 35–36.

⁵⁸ С. Г. Чекинов, С. А. Богданов, Асимметричные Действия по Обеспечению Военной Безопасности России, Военная Мысль 3, 2010, p. 16–17; Сержантов, Мартофляк, (54 išpaša) p. 40; Е. А. Степанова, Асимметричный Конфликт как Силовая, Статусная, Идеологическая и Структурная Асимметрия, Военная Мысль 5, 2010, p. 48–53; Л. Дериглазова, Асимметричный Конфликт в Современной Американской Политологии, Международные Процессы 2 (23), 2010, <http://www.intertrends.ru/twenty-three/006.htm>, 2017-12-21.

Diskusijose apie asimetrinę karybą nelieka neįvertintos nekarinės priemonės (невоенные средства), kurios tiesiogiai yra siejamos su netiesioginiais (нетрадиционными) veiksmiais (непрямые (нетрадиционные) действия) šiuolaikiniame kare. Būtent netiesioginiai veiksmai yra suvokiami kaip neišvengiami šiuolaikinio karo elementai, galvojant apie galimybes veikti asimetriškai. Šiuo atveju asimetrinė karyba įgauna įvairesnę veikimo galimybę, kai netiesioginiai veiksmai gali būti vykdomi nenaudojant aukštų karinių technologijų, o vietoj jų pasitelkiant slaptus veikimo metodus ir priemones, orientuotas į priešų ekonominius, politinius, socialinius ar informacinius aspektus. Pabrėžiama, kad ypač JAV ir NATO pamėgo šiuos netiesioginius veiksmus savo karinių kampanijų metu, todėl jų svarba ir populiarumas moderniam konflikte sparčiai didėja⁵⁹.

Analizuodami *kontroliuojamo chaoso* sampratą, rusų ekspertai pabrėžia, kad šiuolaikinis šios formos metodas yra *spalvotosios revoliucijos*, kurios ne tik turi potencialo kaip agresijos priemonė, bet ir kelia realią grėsmę pačiai Rusijai. Nors šis metodas siejamas su nesmurtinėmis priemonėmis, kuriomis siekiama inicijuoti ir palaikyti chaosą atakuojamoje šalyje ir tokiu būdu per sukeltą chaosą paveikti šalies socialines-politines struktūras ir pakeisti patį šalies valdymą. *Kontroliuojamas chaosas* orientuotas į kitų valstybių vidaus kontrolę, siekiant dominuoti informacinėje erdvėje ir jo pagalba sukelti revoliuciją, kai yra bandoma psichologiškai paveikti kritinę valstybės piliečių masę ir ją manipuluoti. Visgi Rusija *spalvotąsias revoliucijas* yra linkusi prilyginti karo padėčiai ir mąsto apie adekvačių karinių kontrapriemonių realizavimą (kaip gynybinė reakcija). Rusija pabrėžia *kontroliuojamo chaoso* ilgalaikę veiksmų strategiją, kurioje užslėpti agresoriaus metodai aktyviai palaikomi per išorinį tikslingų objektų ar struktūrų finansavimą, o pati revoliucija jau yra aktyvios fazės etapas, kuriame reikia gebėti veikti greitai, bet neatskleidžiant tikrųjų agresoriaus interesų ir tiesioginio dalyvavimo⁶⁰.

Ypač aktyvūs debatai Rusijoje vyksta apie teorines ir praktines galimybes ateityje išvystyti modernius karinius technologinius pajėgumus, kurie užtikrintų dominavimą kariniame konflikte realizuojant *tinklinės karybos* koncepciją, nes yra tvirtai tikima, kad šio tipo karyba taps esminiu ateities

⁵⁹ Чекинов, Богданов, (58 išnaša) p. 19–21; Чекинов, Богданов, (55 išnaša) p. 4.

⁶⁰ В. И. Кузьмин, Н. А. Галуша, В. А. Рябошапка, Управляемый Хаос как Технология Организации «Нового Мирового Порядка», Вестник Академии Военных Наук 2 (39), 2012, p. 94–99; В. В. Татарин, Элементы Сетецентрической Защиты, Вестник Академии Военных Наук 1 (42), 2013, p. 91–92; Гареев, (53 išnaša) p. 5-6.

konfliktų ir operacijų bruožu⁶¹. Šios karybos išskirtinę rusišką sampratą geriausiai įprasmina Viktoro Tatarinovo suformuluotas novatoriškas karinių pajėgumų realizavimo principas: „griežta centralizacija – tinklinė realizacija“⁶². Optimaliausia šios realizacijos forma yra konstruojama per dvi integralias platformas (платформцентризм), kurių pirmoji yra orientuota į karinių pajėgų, ryšių, informacijos, žvalgybos valdymą ir kontrolę, o antroji labiau orientuota į galimybes vykdyti gilumines karines atakas-smūgius, t. y. ypač taiklaus ginklo sistemos, kurios leidžia išvystyti dominuojantį manevrą kare (господствующий маневр). Tinklinės platformos efektyvumą rusų ekspertai modeliuoja per vidinės sinergijos ar automatinės sinchronizacijos įgyvendinimą, tačiau kertiniu sėkmės veiksniumi ateities kare laiko galimybes atakuoti prieš kritinius objektus, esančius jo teritorijos gilumoje. Būtina pabrėžti, kad ši koncepcija labiau įgauna futuristinę viziją Rusijoje, nes diskutuojama apie dar neegzistuojančių technologijų panaudojimą kare, kurių kūrimas gali užtrukti iki 40–50 m., kartu bandant prognozuoti dirbtinio intelekto įtaką žmogiškojo veiksnio mažėjimui ateities karuose. Taip pat dažnai minima kosminė erdvė ir būtinybė ten dominuoti bei iš jos gebėti atakuoti objektus bet kuriame pasaulio taške. Tokiu būdu ši koncepcija labiau atspindi rusų karybos ekspertų bandymus laiku reaguoti į *artėjančią* karybos revoliuciją, kurią žadina pažangios informacinės ir technologinės inovacijos⁶³.

Būtent rusų karybos ekspertų diskusijose apie būtinybę vystyti, turėti ir panaudoti *tinklinės karybos* platformas ateities karuose, atsiranda *naujos formos kariuomenės* terminas, kuris vėlgi labiau įgauna futuristinę reikšmę, o ne bandymą įtvirtinti šį terminą kaip vieną iš kertinių koncepcijų ateities kari-

⁶¹ А. Фомичёв, Изучая войну будущего, 2011-01-15, http://old.redstar.ru/2011/01/15_01/1_04.html, 2018-01-22; Орлов, (56 išnaša) p. 23–24; А. Е. Кондратьев, Общая Характеристика Сетевых Архитектур, Применяемых при Реализации Перспективных Сетецентрических Концепций Ведущих Зарубежных Стран, Военная Мысль 12, 2008, p. 63–64; И. Н. Воробьев, В. А. Киселев, От Современной Тактики к Тактике Сетецентрических Действий, Военная Мысль 8, 2011, p. 20; А. А. Рахманов, Сетецентрические Системы Управления: Закономерные Тенденции, Проблемные, Вопросы и Пути их Решения, Военная Мысль 3, 2011, p. 41–42.

⁶² Татаринов, (60 išnaša) p. 94, („Жесткая централизация – сетевая реализация“ – rus.).

⁶³ А. Е. Кондратьев, Когда «Сетецентризм» Придет В Российскую Армию?, Вестник Академии Военных Наук 2 (39), 2012, p. 120–125; Б. Ф. Чельцов, Проблемы Создания Сетецентрической Системы Управления Войсками, Силами и Средствами ВКО, Вестник Академии Военных Наук 4 (37), 2011, p. 56–60; В. Герасимов, Генеральный Штаб и Оборона Страны, 2014-02-03, <https://vrk-pews.ru/articles/18998>, 2018-01-23; А. Н. Захаров, А. Д. Хряпов, С. Н. Петруня, Вооруженная Борьба Эпохи Информации, Вестник Академии Военных Наук 2 (43), 2013, p. 70–; Б. И. Клзьян, Операции, Боевые Действия, Сетецентричная Война, Военная Мысль 2, 2010, p. 25–37; А. Е. Кондратьев, Проблемные Вопросы Исследования Новых Сетецентрических Концепций Вооруженных Сил Ведущих Зарубежных Стран, Военная Мысль 11, 2009, p. 64–65; В. Н. Горбунов, С. А. Богданов, О Характере Вооруженной Борьбы в XXI Веке, Военная Мысль 3, 2009, p. 5–6.

niuose konfliktuose. Šis terminas tik iš dalies gali būti laikomas karine koncepcija, nes yra labiau orientuotas į karines struktūrines pertvarkas, kuriose dominuoja fizinis kariuomenės komponentas (struktūra, ginkluotė ir technologijos). Vertinant konceptualiai, šis terminas siejamas su gebėjimu pasiekti greitą karinę pergalę patiriant minimalistinius nuostolius, kai gebama kariauti bekontakto forma naikinant priešo esminius strateginius objektus ir paralyžiuojant jo informacines bei valdymo sistemas. Visgi šio termino vartojimas labiau atspindi vykstančias reformas Rusijos karinių pajėgų struktūroje ir ginkluotėje bei keliamus idealistinius lūkesčius, kuriais bandoma mažinti atsilikimą tarp karinės minties progreso ir karinės praktikos poreikių, t. y. gebėjimas kariauti 6-tos generacijos karą, kuriame dominuoja ypač taiklus ginklas ir aukštųjų technologijų panaudojimas⁶⁴.

Apibendrinant galima teigti, kad rusiškoje karinėje mintyje po karinio konflikto Gruzijoje įsitvirtinę karybos tipai įgavo skirtingas reikšmes. Jeigu *tinklinės karybos* ir *naujos formos kariuomenės* samprata orientuota į ateitį, kuri siejama dar tik su būsimomis naujausiomis pažangiomis technologijomis, tai *asimetrinė karyba* ir *kontroliuojamo chaoso* strategija įgauna ne tik politinės-karinės grėsmės reikšmę Rusijai, bet ir įsitvirtina kaip efektyviausios ir iš esmės šiuolaikinės karybos tipai, kuriuos pati Rusija turi gebėti panaudoti siekdama veikti proaktyviai, o net tik reaktyviai. Diskurse išryškėja sistemingas rusų ekspertų polinkis analizuoti JAV karinę mintį bei jos ir NATO karines operacijas: Vietnamas (1954 m.), Irakas (1991 m.), Jugoslavija (1999 m.), Afganistanas (2001 m.), Irakas (2003 m.), Libija (2011 m.). Nors Rusijos karo akademijos viršininkas gen. mjr. Garejevas pabrėžia, kad Rusijos patirtys Gruzijoje atskleidė rusiškos karinės minties atotrūkį nuo jos kariuomenės esamų galimybių statuso, nes tiesiog Rusijos kariuomenė buvo nepajėgi Gruzijoje kariauti 6-tos generacijos karą dėl to, kad paprasčiausiai neturėjo tam reikiamų karinių sistemų ir ginkluotės⁶⁵. Visgi reikia konstatuoti, kad viešų diskusijų ir analizų apie sovietines ir naujausias pačių rusų karines patirtis (du Čėčenijos karai, karinis Gruzijos–Rusijos konfliktas) trūksta.

⁶⁴ И. Н. Воробьев, В. А. Киселев, Комментарий к Статье 'Войны Настоящего и Будущего' Военная Мысль 5, 2011, р. 56; С. И. Макаренко, А. Н. Бережнов, Перспективы Использования Сетецентрических Технологий Управления Боевыми Действиями и Проблемы их Внедрения в Вооруженных Силах Российской Федерации, Вестник Академии Военных Наук 4 (37), 2011, р. 67; В. В. Бабич, О Подходах К Определению Форм Военных (Боевых) Действий, Вестник Академии Военных Наук 3 (44), 2013, р. 48; А. А. Корабельников, Что Такое Современная Тактика? К Чему Надо Готовить Войска? Чем Они Должны Быть Вооружены?, Вестник Академии Военных Наук 4 (45), 2013, р. 43.

⁶⁵ Гареев, (53 išnaša).

2. Rusiškoji šiuolaikinės karybos samprata po prasidėjusio konflikto Ukrainoje

B diskurse analizuojami rusiški tekstai, kurie buvo atrinkti iš tų pačių šaltinių kaip *A diskurse*, tačiau šiame diskurse atsirado naujų šaltinių (žurnalai Вестник Военного Образования ir Проблемы Национальной Стратегии bei internetinis-žurnalas Независимая Газета), tuo tarpu žurnalas Солдат Удачи nuo 2010 m. yra nebepublikuojamas. *B diskursą* iš viso sudaro 117 publikacijų, iš kurių 38 tekstai buvo riboto prieinamumo, tad analizė atlikta remiantis 79 tekstų turiniu.

2.1. Ateities karo vizija

Rusijos bandymuose prognozuoti karus, kuriuose gali Rusijai tekti kariauti ateityje, išryškėja tie patys trys karų tipai kaip ir *A diskurse*: globalinis (regioninis), pilietinis (vidinis) ir lokalis. Globalinio karo atveju Rusija ir toliau tvirtai laikosi pozicijos, kad šio karo tikimybė išlieka itin minimalistinė, nes remiantis karų statistika nuo XX a. vidurio, kai iš daugiau nei 400 vykusių karinių konfliktų nei vienas neperaugo į globalinį karą, kuriame būtų kariavę koalicijos ar dvi didžiosios valstybės tarpusavyje. Pabrėžiama, kad karai transformavosi į vidutinio ar mažo intensyvumo, kai didžiosios valstybės labiau kariauja tarpusavyje per trečiąsias puses, suprasdamos, kad tiesioginę karinę konfrontaciją varžo branduolinio ginklo turėjimas⁶⁶.

Tačiau jaučiamas stipresnis riboto karinio konflikto potencialas, kuris gali būti realizuotas tiek Rusijos vidinėje teritorijoje, tiek aplink jos perimetrą ar kilti tolimesnėse Rusijos interesų zonose. Esminiu skirtumu, galvojant apie pilietinio karo Rusijoje potencialą, tampa naujas globalaus konteksto veikėjas – *Islamo valstybė*, kurios keliami destabilizuojanti grėsmė Rusijai suvokiama dvejopai. Pirma, teigiama, kad jau nuo 2015 m. ši teroristinė nevalstybinė grupuotė išplėtė savo veiklas gerokai toliau už Irako ar Sirijos valstybių sienų ir vienu iš jos potencialiausių taikinių tapo Rusija, o ypač dėmesys krypsta į Čečėnijos ir Dagestano

66 О. Половенко, Гибридная война: миф или реальность?, 2015-02-02, <http://www.redstar.ru/index.php/news-menu/vesti/iz-moskvy/item/21475-gibridnaya-vojna-mif-ili-realnost>, 2018-03-13; В. И. Ковалев, Г. Г. Малинецкий, Ю. А. Матвиенко, Концепция 'Сетецентрической' Войны Для Армии России: 'Множитель Силы' Или Ментальная Ловушка?, Вестник Академии Военных Наук 1 (50), 2015, p. 70; Б. А. Александрович, Модель Адаптивного Применения Силы В "Цветных Революциях", Проблемы Национальной Стратегии 6 (27), 2014, p. 113; Б. А. Александрович, Применение Гибридных Методов в Современных Конфликтах, Проблемы Национальной Стратегии 6 (39), 2016, p. 158; Х. И. Сайфетдинов, Информационное Противоборство В Военной Сфере, Военная Мысль 7, 2014, p. 38–42.

Respublikas, kuriose gali būti eskaluojama religinė nesantaika, ekstremizmas ar etniniai neramumai tarp vietinių rusų stačiatikių ir vietinių rusų musulmonų⁶⁷. Antra, vis tvirčiau terorizmas suvokiamas kaip netiesioginio karo įrankis. Šiuo atveju yra sugrėsminami Vakarai, nes išvelgiami jų bandymai manipuluoti terorizmo korta, kai nereguliarių karinių-teroristinių grupuočių veikla gali būti suvienijama į bendras operacijas ir taip formuojama sisteminė kova prieš kitą valstybę, siekiant nacionalinių interesų. Neatmetama net galimybė, kad Vakarai bando suvienyti Ukrainos, Artimųjų Rytų, Kaukazo ir Centrinės Azijos konfliktus, siekdami nukreipti šį teroristinį frontą prieš Rusiją. Būtent išorinio (suplanuoto ir koordinuoto) terorizmo grėsmė keičia iki tol labiau vyravusią vidinę terorizmo grėsmės sampratą, kai Rusijoje gali būti sužadinti etnokonfesiniai-ekstremistiniai konfliktai tarp vietinių gyventojų ir tokiu būdu sužadinti pilietinį karą šalyje⁶⁸.

Visgi realiausiu karo tipu, kuris gali įtraukti Rusiją, ateityje išlieka lokalusis karas, tačiau su tam tikromis korekcijomis rusiškoje karinėje mintyje, lyginant su *A diskurso* karine mintimi. Jeigu iki tol buvo prognozuojamas lokaliajo karo potencialas trijose posovietinėse valstybėse (Armėnija, Gruzija ir Ukraina), tai atsinaujinusiose diskusijose Rusija pradeda rimtai vertinti šio karo tikimybes iki tol neminėtose valstybėse: Kirgizija, Uzbekistanas, Kazachstanas, Moldova ir Baltarusija. O tai kelia naujų iššūkių Rusijos karinėms pajėgoms, kurios turi būti pajėgios stabilizuoti prasidėjusį lokalųjį karą ir neleisti šiems karams atitraukti Rusijos dėmesį nuo jos interesų gynimo kituose karštuose taškuose ar regionuose⁶⁹.

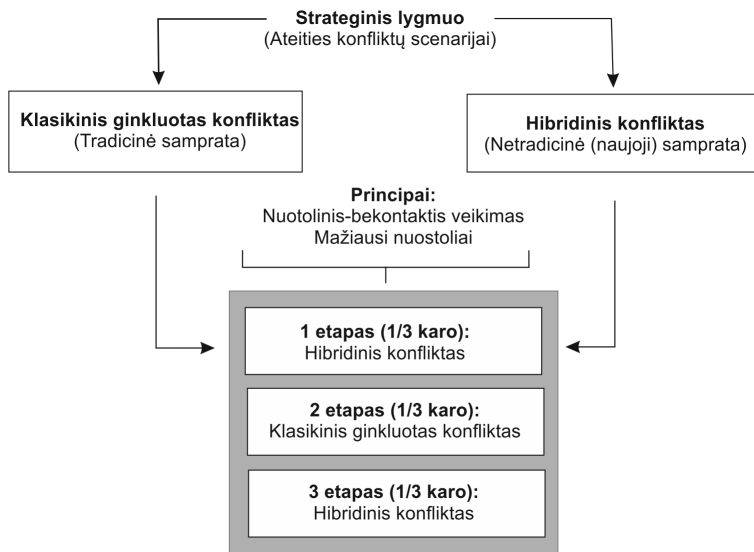
Rusijos karinių pajėgų Generalinio štabo viršininko Valerijaus Gerasimovo ir karybos ekspertų Valerijaus Kiseliovo ir Tatjanos Gračevič bandymuose prognozuoti ateities konfliktų pobūdį įsitvirtina klasikinio ginkluoto konflikto (классический вооружённый конфликт) ir hibridinio konflikto (гибридный

⁶⁷ А. С. Куликов, Проблемы Обеспечения Внутренней Безопасности Страны В Современных Условиях, Вестник Академии Военных Наук 3 (56), 2016, p. 6; В. Хорешко, Кривое Зеркало Терроризма, Ориентир 9, 2015, p. 8–11; Р. И. Игореvич, Приоритетные Задачи Совершенствования Международного Сотрудничества В Противодействии Терроризму, Проблемы Национальной Стратегии 1 (28), 2015, p. 105–112.

⁶⁸ Г. И. Пещеров, Проблема Терроризма: Причины и Пути Решения, Вестник Академии Военных Наук 3 (56), 2016, p. 10; С. Константин, Партизаны На Довольствии, 2017-04-10, <https://vprk-news.ru/articles/36159>, 2018-03-13; В. Хорешко, Кривое Зеркало Терроризма, Ориентир 8, 2015, p. 10–13; А. Бакланов, Сирийский Синдром, Ориентир 6, 2016, p. 8-11; В. Пушкин, Из Сирии Взорвать Евразию?, Ориентир 8, 2017, p. 9–13; Г. Л. Витальевич, Угроза Новой Волны Исламского Терроризма в Юго-Восточной Азии, Проблемы Национальной Стратегии 4 (31), 2015, p. 162–163.

⁶⁹ К. В. Васильевич, Современные Кризисы И Конфликты: Особенности, Сценарии Развития и Предотвращение, Проблемы Национальной Стратегии 4 (25), 2014, p. 136; Х. О. Сергеевна, Цветные Технологии И Риски для Государственности: Украинский Опыт, Проблемы Национальной Стратегии 6 (39), 2016, p. 125–135; Пушкин, (68 išnaša) p. 12–13.

конфликт) scenarijų sampratos. Klasikinis ginkluotas konfliktas yra priskiriamas prie tradicinių kariavimo būdų, tuo tarpu hibridinis konfliktas laikomas nauja tendencija karyboje, kuri apima netradicines agresijos prieš valstybę formas, kurias taip pat mėgo naudoti Vakarai, o ypač JAV. Pabrėžtina, kad labiau yra ieškoma konceptualių atsakymų, kaip šie du konfliktų tipai tarpusavyje siejasi ir kaip jie vienas kitą sustiprina ar plemia bei kokius naujus iššūkius sukelia šių dviejų scenarijų samplaika. Abiejų konfliktų sampratosose esminiu momentu laikomas gebėjimas veikti nuotoliniu būdu ir be tiesioginio kontakto (дистанционная-бесконтактная), siekiant konflikte mažiausių savų pajėgų nuostolių. Būtent šios galimybės turi tapti kertiniais šiuolaikinio konflikto Rusijos karinių pajėgų bruožais. Naujumu laikoma tai, kad hibridinis konfliktas gali būti vykdomas be klasikinio, tačiau klasikinis konfliktas be hibridinio jau yra sunkiai įsivaizduojamas šiais laikais. Prognozuojama, kad ateities kare vyraus 2/3 hibridinio ir 1/3 klasikinio konflikto, kai 1/3 hibridinio konflikto panaudojama pradiniam etape, siekiant kuo mažesnių nuostolių po to einančiame klasikiniam ginkluoto konflikto etape, ir galiausiai karas turėtų baigtis realizuojant likusią 1/3 hibridinio konflikto, kuri skirta įtvirtinti pasiekimus ar numalšinti opozicines karines grupuotes (3 pav.). Žiūrint į ateitį, tradiciniame konflikte orientuojamasi į aukštųjų technologijų panaudojimą kuriant ir tobulinant taktinius ginklo sistemas, o netradicinėje sampratoje kryptama į žalingo poveikio (dažniausiai užslėpto) darymą per nekarines priemones (politines, diplomatinės, ekonomines, finansines, informacines, kibernetines, psichologines ir pan.)

3 pav. Rusiška ateities konflikto scenarijų samprata
(parengta autoriaus)

Šiuolaikiniu šių konfliktų tarpusavio sąsajos pavyzdžiu rusai laiko 2011 m. Libijos karinę kampaniją, kurioje buvo panaudotos tiek karinės (jūrų blokada, neskraidymo zona, taikliųjų raketų panaudojimas, oro atakos), tiek nekarinės priemonės (opozicijos formavimas, nereguliarių grupuočių apginklavimas, kibernetinės ir informacinės atakos)⁷⁰.

Analizuojant šiuolaikinės karybos diskursą rusiškuose tekstuose, kuriuos parengė rusų karininkai ir karybos analitikai po konflikto pradžios Ukrainoje, pastebėtina, kad šiuolaikinį ir ateities konfliktą rusiškoje karinėje mintyje apibrėžia šie esminiai karybos tipai: pirmiausia, klasikinio ginkluoto konflikto sampratą formuoja tinklinė karyba, informacinė kova (информационная воевания(борьба)) ir radioelektroninė kova (радиоэлектронная борьба); tuo tarpu hibridinio konflikto esmę sudaro hibridinė agresija (гибридная агрессия), kontroliuojamas chaosas ir spalvotoji revoliucija.

Šiose diskusijose pastebimi Rusijos karinio elito ir net paties šalies prezidento Vladimiro Putino raginimai aktyviai mąstyti apie esminius ir intensyvius šiuolaikinės karybos pokyčius, kurie verčia karines pajėgas intensyviau mąstyti apie naujos ginkluotės įvaldymą ir generuoti idėjas, kaip jas efektyviai panaudoti, tuo pačiu vis labiau atsižvelgiant į nekarinių priemonių veiksmingumą kariniame konflikte⁷¹.

Nors *B diskurse* vyraujantys karybos tipai (*tinklinė karyba, spalvotoji revoliucija ir kontroliuojamas chaosas*) buvo tarp kertinių tipų, apibrėžiančių šiuolaikinės karybos sampratą *A diskurse*, tačiau, norint atskleisti šių karybos tipų įsitvirtinimo ir palaikymo diskurse priežastingumą ir suvokimo reikšmingumą, toliau bus analizuojami visi šeši *B diskurse* vyraujantys karybos tipai.

2.2. Klasikinio ginkluoto konflikto samprata

Esmine karybos forma šiuolaikiniame tradiciniame konflikte Rusija laiko *tinklinę karybą*. Šią karybos formą rusų kariniai ekspertai ir kariškiai laiko pagrindine naujiena ir perspektyva šiuolaikiniame ginkluotame konflikte, kuri

⁷⁰ В. В. Герасимов, Организация обороны Российской Федерации в условиях применения противником 'Традиционных' и 'Гибридных' методов ведения войны, Вестник Академии военных наук 2 (55), 2016, p. 19-20; Т. Грачева, Когда Объявлять Мобилизацию, 2015-09-14, <https://vpk-news.ru/articles/27018>, 2018-03-14; Т. Грачева, Армия На Подхвате, 2015-08-03, <https://vpk-news.ru/articles/26404>, 2018-03-24; Александрович, (66 išnaša) p. 158-159; В. А. Киселев, К Каким Войнам Необходимо Готовить Вооруженные Силы России, Военная Мысль 3, 2017, p. 37-39.

⁷¹ С. Шойгу, Дорогие Читатели!, Вестник Военного образования 1 (1) 2016, p. 1; М. А. Гареев, В интересах обороноспособности страны, Вестник Академии военных наук 1 (50), 2015, p. 4-7 (Pastaba: straipsnyje cituojami Rusijos Federacijos prezidento V. Putino pasisakymai, kuriuose raginamas karinio mokslo progresas); Д. О. Рогозин, Формирование Нового Научно-технического Задела – Одно из Важнейших Направлений в Противостоянии Военным и Невоенным Угрозам, Вестник Академии военных наук 2 (55), 2016, p. 4-6.

naudodama aukštąsias ir informacines-komunikacines technologijas pakylėjo karinių pajėgų galimybes į naują lygmenį. Šiame diskurse ne tik diskutuojama apie konceptualias tinklinės karybos ištakas ir galimą technologijų revoliuciją karyboje, kas buvo atliekama ir *A diskurse*, bet pradedama siekti suprasti praktinius šios karybos realizacijos aspektus, analizuojant neseniai vykusias karines kampanijas. Tinklinės karybos panaudojimo pradžia rusiškoje karinėje mintyje yra laikomas 1991 m. Irako karas, kuriame skaičiuojama, kad JAV karinės pajėgos apie 8 proc. strateginių ir karinių Irako objektų atakavo panaudodamos tinklinės karybos priemones ir būdus. Pabrėžiama, kad šios karybos populiarumas nuolat didėjo dėl teigiamo poveikio NATO ir JAV karinių pajėgų efektyvumui, kai Jugoslavijoje (1999 m.) atakuota jau 35 proc., Afganistane (2001 m.) 50 proc., o Irake (2003 m.) net 68 proc. visų svarbių objektų⁷². Diskusijose apie tinklinės karybos efektyvumą yra akcentuojamas sinergijos efektas, kai į vieną valdymo ir vadovavimo sistemą yra sujungiamos ne tik atskiros kariuomenių rūšys, bet ir trys aukštųjų technologijų sistemos (informacinė, sensorinė ir ginkluotės), skirtos informacijai rinkti, apdoroti, analizuoti, scenarijams modeliuoti ir objektams atakuoti. Tinklinės karybos populiarumą lėmė ir pačių konfliktų transformacija į mažo intensyvumo, kai atsiranda poreikis racionaliai ir greitai naudoti karinius pajėgumus, t. y. atlikti nuotolinius karinius smūgius į priešų gilumą. Šios galimybės sudaro sąlygas vykdyti adaptyviais veiksmais (адаптивные действия) paremtas karines operacijas, kai galima veikti be iš anksto suplanuotos operacijos ir atakuoti objektus iš karto po jų aptikimo, naudojant karines oro, jūrų ar raketines pajėgas. Visos šios tinklinės karybos galimybės Rusijoje matomos kaip ateities potencialas, kuris po truputį jau testuojamas kariniame Sirijos konflikte naudojant sparnuotąsias raketas „Kaliber“, kurios paleidžiamos iš jūrinių karinių platformų, esančių už 1 500 km nuo atakos objekto, o jungtinei (angl. *Joint*) jūrų, oro ir sausumos pajėgų operacijai vadovaujama tiesiogiai iš Rusijos, t. y. iš daugiau nei 3 000 km atstumo⁷³.

Nors tinklinė karyba rusiškoje karinėje mintyje susilaukia daug dėmesio dėl jos potencialo ateities ginkluotame konflikte, tačiau ne ką mažesnis dėmesys kreipiamas į šios karybos keliamas grėsmes pačiai Rusijai. Nors pa-

⁷² Киселев, (70 išnaša) p. 38.

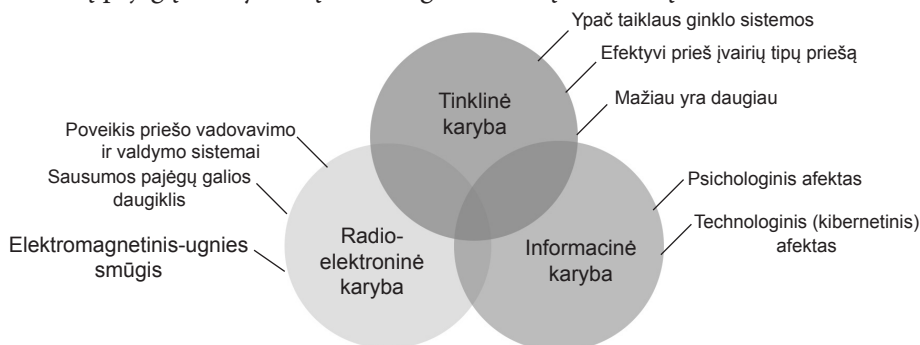
⁷³ В. Молчанов, Сетевые Войны и Будущее Поле Боя, 2015-09-22, <http://www.redstar.ru/index.php/news-menu/vesti/item/25847-setetsentricheskie-vojni-i-budushchee-pole-boya>, 2018-03-17; А. Пинчук, Чтобы побеждать в гибридной войне, 2015-01-22, <http://www.redstar.ru/index.php/zotov/item/21219-chtoby-pobezhdad-v-gibridnoj-vojne>, 2018-03-17; Ковалев, Малинецкий, Матвиенко, (74 išnaša) p. 71-75; В. Барвиненко, Война на опережение - Часть I, 2015-06-29, <https://vpk-news.ru/articles/25872>, 2018-03-17; А. Храмчихин, Армия Народа, 2015-12-07, <https://vpk-news.ru/articles/28380>, 2018-03-17; В. И. Литвиненко, И. П. Русанов, Основные Тенденции Огневого Поражения в Современных Операциях (Боевых Действиях), Военная Мысль 10, 2014, p. 19-26; А. Е. Александров, О Перспективах Реализации Сетевых Концепций, Военная Мысль 5, 2014, p. 18-25.

tys rusų ekspertai pastebi, kad tinklinė karyba buvo efektyvi Vakarams konfrontuojant tik su technologiškai silpnesnėmis bei atsilikusiomis valstybėmis, tačiau tuo pat metu yra aktyviai palaikoma šios karybos grėsmės samprata, kai manoma, kad JAV vis labiau artėja prie globalios integruotos-momentinės operacijos (глобальная интегрированная-мгновенная операция) atlikimo pajėgumo. Prognozuojama, kad šis pajėgumas taptų „XXI a. blitzkrigu“, nes JAV galėtų atakuoti bet kurį pasaulio tašką laikotarpiu nuo 1 iki 6 val. po sprendimo priėmimo. Esminiu operacijos elementu laikomas viršgarsinių raketų (сверхзвуковые ракеты) sukūrimas ir panaudojimas, kuris būtų skirtas tiek mažo, tiek didelio intensyvumo konfliktams. Rusija supranta, kad pasivyti JAV šioje srityje yra sunkiai įmanoma, tačiau bijoti irgi neverta, nes adekvataus smūgio galimybės Rusijai atstoja taktinis branduolinis ginklas, tačiau žvelgiant į ateitį yra formuojama vizija apie galimybes išvystyti karinę technologinę triadą (strateginės branduolinės pajėgos–priešraketinis skydas–ypač taiklus ginklas), kuri turėtų užtikrinti šalies saugumą karinio konflikto atveju su technologiškai pažangia valstybe ir neleistų oponentui išvystyti iniciatyvos pradinio konflikto etapo metu⁷⁴.

Antroji karybos forma, kuri vis labiau įsitvirtina rusiškoje šiuolaikinio ginkluoto konflikto sampratoje yra *informacinė kova*, kuri gali būti realizuota karinių pajėgų per kibernetines ir psichologines poveikio priemones. Kalbėdami apie psichologinį efektą rusai akcentuoja, kad visgi silpniausiu modernios karinės sistemos elementu išlieka žmogus, todėl aktyvi informacinė-psichologinė kampanija turi būti nukreipta ne tik į paprastų karių sąmonę, bet tuo pačiu į karininkus ir netgi į priešų karinį elitą, kai atitinkamai yra siekiama sukelti paniką tarp karių, priversti karininkus išduoti vienas kitą bei inicijuoti nežinomybės ir pasimetimo situacijas strateginiu-kariniu lygmeniu. Vertinant techninį informacinės karybos potencialą, išskiriama kibernetinė erdvė, kuri vis sparčiau yra militarizuojama (pvz., 2009 m. atidarytas NATO Kibernetinio saugumo centras Estijoje). Akcentuojama, kad kibernetinis poveikis labiau

⁷⁴ В. Герасимов, По Опыту Сирии, 2016-03-07, <https://vpk-news.ru/articles/29579>, 2018-03-17; В. Яценко, От Народной До Гибридной, 2015-08-10, <https://vpk-news.ru/articles/26515>, 2018-03-17; В. Микрюков, Нездоровый Сетецентризм, 2017-02-27, <https://vpk-news.ru/articles/35371>, 2018-03-17; С. Г. Чекинов, С. А. Богданов, Прогнозирование Характера и Содержания Войн Будущего: Проблемы и Суждения, Военная Мысль 10, 2015, p. 41–49; И. Д. Сергун, Взгляды Руководства Ведущих Иностранных Государств и НАТО на Применение Вооруженных Сил в Современных Военных Конфликтах, Вестник Академии Военных Наук 2 (51), 2015, p. 37–38; В. И. Ковалев, Г. Г. Малинецкий, Ю. А. Матвиенко, Концепция ‚Сетецентрической‘ Войны для Армии России: ‚Множитель Силы‘ или Ментальная Ловушка? (Часть 2), Вестник Академии Военных Наук 2 (51), 2015, p. 94–99; В. К. Новиков, С. В. Голубчиков, А. В. Васильев, Концептуальный Взгляд на Проблему Устойчивости и Безопасности Мира, Вестник Академии Военных Наук 3 (56), 2016, p. 16; Киселев, (70 išnaša) p. 43.

orientuotas į priešų valstybės valdymo, viešojo sektoriaus ir bankinę sistemas ar kitas nekarines institucijas, kai siekiama trikdyti ar paralyžiuoti ryšį tarp oponento karinio ir nekarinio elementų, siekiant nukreipti pastarojo elemento dėmesį nuo galimos paramos karinėms pajėgoms. Nors aktyvi diskusija Rusijoje byloja, kad kova tradiciniame konflikte dėl informacinio pranašumo vis aktyvėja ir jos pasiekimai nenuginčijami, tačiau esminiu momentu Rusija moderniam konflikte vis tiek laiko ginkluotę ir jos potencialą. Todėl šiai karybai yra priskiriamas labiau remiantysis (pagalbinis) vaidmuo, kai siekiama pakelti karinių pajėgų efektyvumą ar išvengti didesnių nuostolių⁷⁵.

4 pav. Klasikinio ginkluoto konflikto kaip aukštųjų technologijų karo refleksija rusiškoje karinėje mintyje (sudaryta autoriaus)

Trečioji rusiškoje karinėje mintyje dominuojanti šiuolaikinės karybos forma yra radioelektroninė kova. Šiuo atveju pabrėžiama mokslinė-techninė pažanga, kuri daro įtaką plačiam šiuolaikinių informacinių ir radioelektroninių priemonių naudojimui kariniame sektoriuje. Visa tai leidžia pažangioms valstybėms išvystyti labai aukšto efektyvumo žvalgybos, ryšių, pajėgų valdymo ir ginkluotės sistemas, kuriomis galima lengvai pasiekti ne tik karinius, bet ir politinius tikslus šiuolaikiniame kariniame konflikte. Dėl šių priežasčių nauju kariniu taikiniu tampa karinis priešų vadovavimo ir valdymo tinklas, kurio funkcionalumas ir saugumas užtikrina pajėgų efektyvumą ginkluotame konflikte. Tuo pačiu nėra atsisakoma minties atakuoti ir priešų civilinius

⁷⁵ В. Герасимов, Мир на Границах Войны, 2017-03-13, <https://vpk-news.ru/articles/35591>, 2018-03-17; И. А. Шеремет, Противодействие Информационным и Кибернетическим Угрозам, Вестник Академии Военных Наук 2 (55), 2016, p. 29–32; Микрюков, (74 išnaša); Л. А. Евгеньевич, Использование Манипуляционных Технологий в Процессе Украинского Государственного Переворота и Информационной Войны Против России, Проблемы Национальной Стратегии 3 (24), 2014, p. 139–140; С. В. Гончаров, Н. Ф. Артамонов, Достижение Информационно-Психологического Превосходства в Современных Боевых Действиях, Военная Мысль 6, 2014, p. 61–69; К. А. Троценко, Информационное Противоборство в Оперативно-Тактическом Звене Управления, Военная Мысль 8, 2016, p. 21–24; Сайфетдинов, (66 išnaša) p. 38–39; Александрович, (66 išnaša) p. 160–164.

telekomunikacinius objektus teritorijos gilumoje. Pirmos tokios elektromagnetinių bombų naudojimo patirtys buvo pademonstruotos JAV, atakuojant kertinius Jugoslavijos (1999 m.) ir Irako (2003 m.) infokomunikacinius objektus, siekiant paralyžiuoti valstybės telekomunikacijų sistemas. Tačiau esminių diskusijų objektu radioelektroninėje karyboje netapo šios karybos priemonių panaudojimas oro pajėgų operacijose, o atvirkščiai – pradėta itin aktyviai ieškoti racionalių būdų ir priemonių, kaip radioelektroninės kovos vienetus integruoti į sausumos pajėgų struktūras bei vykdomus karinius manevrus. Tokiu būdu yra siekiama užsitikrinti pranašumą informacinėje ir ginkluotės panaudojimo sferoje, kai iki taktinių sausumos pajėgų veiksmų pradžios yra neutralizuojamos ar dezorganizuojamos priešo informacinės, pajėgų ir ginkluotės kontrolės sistemos. O tokius tikslus gali įgyvendinti specialiosios radioelektroninės kovos grupuotės, kurios gebėtų vykdyti koordinuotus veiksmus ar kombinuotas karines operacijas kartu su sausumos pajėgomis. Tuo pačiu žvelgiama į ateitį, kurioje norima elgtis inovatyviai, aktyviai ir konstruktyviai, siekiant išvystyti radioelektroninio-ugnies smūgio (радиоэлектронно-огневой удар) prieš objektams pajėgumą, kuri sudarytų integrali radioelektroninių pajėgų, raketinių pajėgų, artilerijos, kariuomenės ir taktinės aviacijos atakos galimybė. Ši nauja kovos padalinių galimybė turėtų įgalinti visišką Rusijos karinių pajėgų valdymo ir išmaniosios ginkluotės panaudojimo viršenybę ateities ginkluotame konflikte ir tapti esminėmis šiuolaikinio karinio konflikto priemonėmis⁷⁶.

⁷⁶ П. А. Дульнев, В. И. Орлянский, Основные Изменения в Характере Вооруженной Борьбы Первой Трети XXI Века, Вестник Академии Военных Наук 1 (50), 2015, р. 44–48; В. А. Дворников, И. И. Королев, В. Н. Павлов, О Тактике Войск Радиоэлектронной Борьбы, Военная Мысль 3, 2015, р. 9–15; А. С. Коробейников, Д. В. Холуенко, С. И. Пасичник, Эффективность Группировки Войск Радиоэлектронной Борьбы входе Комплексного Поражения Информационно-Управляющей Системы Противника, Военная Мысль 8, 2015, р. 24–29; Ю. Е. Донсков, О. Г. Никитин, П. Н. Беседин, Роль Интеллектуальных Систем Поддержки Принятия Решений При Управлении Радиэлектронной Борьбой в Общевоинских Тактических Формированиях, Военная Мысль 10, 2015, р. 33–40; В. И. Владимиров, В. И. Стучинский, Обоснование Боевого Применения Авиационных Носителей Средств Радиоэлектронной Борьбы в Оперативной Глубине для Завоевания Информационного Превосходства, Военная Мысль 5, 2016, р. 15–21; Ю. Е. Донсков, Ю. Н. Ярыгин, Д. М. Бывших, Координация Направлений Развития Сил и Средств Радиоэлектронной Борьбы с Направлениями Развития Сухопутных Войск, Военная Мысль 1, 2017, р. 16–21; А. Л. Морареску, Базовые Структурные Элементы Основ Оперативного Искусства Войск Радиоэлектронной Борьбы в Операциях Объединений Сухопутных Войск, Военная Мысль 5, 2017, р. 45–49; В. А. Орлов, Ю. Н. Ярыгин, Д. М. Бывших, Планирование Стратегий Развития Системы Вооружения Радиоэлектронной Борьбы, Военная Мысль 5, 2017, р. 14–22; О. Г. Никитин, Направления Повышения Эффективности Организации Боевого Применения Войск Радиоэлектронной Борьбы в Операциях Объединений Сухопутных Войск, Военная Мысль 5, 2017, р. 23–29; В. А. Орлов, Ю. Н. Ярыгин, Д. М. Бывших, Оценка Состояния Сил и Средств Войск Радиоэлектронной Борьбы в Целях Выбора Рациональной Стратегии их Развития, Военная Мысль 10, 2017, р. 28–37; Д. В. Холуенко, В. А. Анохин, А. С. Коробейников, А. А. Лахин, Радиоэлектронный и Радиоэлектронно-Огневой Удары – Основные Формы Применения Частей и Подразделений Радиоэлектронной Борьбы, Военная Мысль 11, 2017, р. 21–27.

Visi šie karybų tipai ir jais remiantis siūlomi praktiniai patarimai Rusijos karinėms pajėgoms formuoja prielaidą, kad klasikinis ginkluotas konfliktas ateityje vis labiau transformuosis į aukštųjų technologijų karą (высокотехнологическая война), kuriame bus intensyviai planuojami ir vykdomi ypač tikslūs kariniai, elektromagnetiniai ir informaciniai smūgiai į kerčius prieš objektus (4 pav.). O visą šią ginkluoto konflikto transformaciją geriausiai apibūdina rusų karybos eksperto Kiseliovo pastebėjimas, kad šiuolaikiniame konflikte „*technologijos formuoja taktiką*“⁷⁷. Šios technologijos panaudojamos ne tik kovai tradicinėse sausumos, jūrų ir oro erdvėse, bet ir efektyviam karui naujose (kosmoso ir informacinėje-kibernetinėje) erdvėse, kur herojais greičiausiai taps ne kariai, o įvairių modifikacijų taikliosios raketos.

2.3. Hibridinio konflikto samprata

Hibridinio konflikto terminas tampa ne tik naujienu šiuolaikiniame Rusijos kariniame žodyne, bet kartu ir nelengvu galvosūkiu, kai siekiama atsakyti į klausimą, ar tai naujas karinis reiškinys, ar labiau specifinis, o galbūt net *fantominis* terminas. Šiam klausimui spręsti Rusijos karinės pajėgos pasitelkia tiek intelektualius (apvaliojo stalo diskusijos, mokslinės konferencijos⁷⁸), tiek praktinius metodus (kariniai kursai, scenarijų modeliavimas, veiksmai pratybų metu⁷⁹). Diskusijų metu remiamasi paskutiniais XX a. ir XXI a. konfliktais, kuriuose dalyvavo ar dalyvauja (pasak rusų, tiek oficialiai, tiek neoficialiai) JAV, nes manoma, kad ši valstybė profesionaliausiai taiko hibridinio konflikto formatą. Naujausiais šio formato pavyzdžiais yra konfliktai Š. Afrikoje, Vidurio Rytuose ir Ukrainoje, kuriuose buvo realizuota vakarietiška hibridinio konflikto strategija. Kertiniu šio konflikto akcentu laikomas siekis destabilizuoti valstybę tam, kad būtų išvengta didesnių karinių nuostolių, jeigu prireiktų platesnio karinių pajėgų įsikišimo, ir be didesnių karinių manevrų būtų pakeista šalies valdžia. Vėlgi neišvengiamai į akis krenta rusų ekspertų aktyvumas bandant įrodyti, kad hibridinis konfliktas yra Vakarų kariavimo

⁷⁷ Киселев, (70 išnaša) p. 45, („Техника определяет тактику“ – rus.).

⁷⁸ Половенко, (66 išnaša); Пинчук, (73 išnaša); Н. И. Александрович, О Сущности Гибридной Войны в Контексте Современной Военно-Политической Ситуации, Проблемы Национальной Стратегии 3 (36), 2016, p. 88; Красная Звезда, Изучают Гибридные Войны, 2015-02-10, <http://www.redstar.ru/index.php/syria/item/21686-izuchayut-gibridnye-voyny>, 2018-03-26.

⁷⁹ А. Александров, Ни Мира, Ни Войны, 2017-07-02, <http://www.redstar.ru/index.php/kozak/item/33672-ni-mira-ni-voyny>, 2018-03-24; Пинчук, Заслон Гибридным Операциям, 2015-12-01, <http://www.redstar.ru/index.php/syria/item/26823-zaslon-gibridnym-operatsiyam?tmpl=component&print=1>, 2018-03-24; К. Сивков, Для Начала Переворот, 2017-09-11, <https://vpk-news.ru/articles/38867>, 2018-03-24.

forma, kurią jie taiko net prieš pačią Rusiją, bet čia turbūt labiausiai tiktų rusų karybos analitiko Aleksandro Hramčich pastebėjimas apie propagandą iš abiejų pusių, kai teigiama, kad „*Vakarai (Rusija) vykdo prieš Rusiją (Vakarūs) hibridinį karą*“⁸⁰.

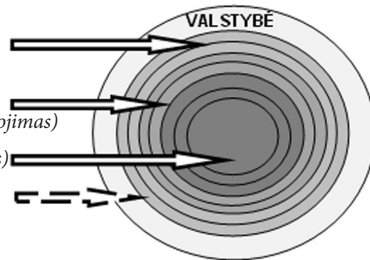
Rusiška intelektualinė refleksija apie hibridinį konfliktą orientuojasi į nekarines ir netiesiogines, slaptas valstybės valdymo sistemos palaužimo priežastis, tikslus ir būdus. Iš esmės kalbama apie labai įvairias priemones, kurias sudaro: ekonominės, politinės, diplomatinės, energetinės, finansinės, informacinės, kibernetinės ir kitos priemonės ar jų kombinacijos. Iš pirmo žvilgsnio susidaro įspūdis, kad šiems universaliems poveikio metodams hibridinio konflikto sąvoka tampa savotišku *skėčiu*, dengiančiu veikslių daugialypiškumą (*multimodal* – angl.) netradiciniame konflikte⁸¹. Tačiau esminiu momentu nagrinėjamame diskurse reikėtų laikyti ne bandymus apibūdinti hibridinio konflikto sąvoką ar siekius išvardyti visus jame įmanomus metodus, bet rusų ekspertų siekius atskleisti hibridinio konflikto (kaip ilgalaikės ir tikslinės valstybės veikimo) strategijos nuoseklumą. Ši strategija į vientisą priežastinę ir logišką grandinę sudėlioja itin plačiai rusiškuose tekstuose vartojamus terminus, skirtus šiuolaikinei karybos formai apibūdinti, kai pasikliaujama labiau ne karine galia, o netradicinėmis priemonėmis. Tokiu būdu hibridinis konfliktas rusų galvosenoje skirstomas į 4 etapus, kurių metu atakuojamas platus valstybės veiklų sektorius: 1) hibridinė agresija, 2) kontroliuojamas chaosas, 3) spalvotoji revoliucija ir 4) hibridinė karyba (5 pav.).

Hibridinė agresija (Ilgalaikė, aktyvi informacinė kampanija, opozicijos (5-os kolonos) formavimas)

Kontroliuojamas chaosas (Terorizmo aktai, demonstracijos, neramumų inicijavimas, informacinės operacijos, jėgos panaudojimas)

Spalvotoji revoliucija (Valstybės vadovo ir valdžios pakeitimas)

Hibridinė karyba (Kova su nekarinėmis grupuotėmis (banditais, sukilėliais, partizanais, teroristais), spec. operacijos) (nebūtinai etapas)

5 pav. Rusiška hibridinio konfliktavimo samprata
(sudaryta autoriaus)

⁸⁰ А. Храмчихин, Высочоточная Стрельба Вхолостую, 2015-11-23, <https://vpk-news.ru/articles/28152>, 2018-03-24, („Запад (Россия) ведет против России (Запада) гибридную войну” – rus.).

⁸¹ А. Александров, В Прицеле Гибридной Войны, 2016-10-30, <http://www.redstar.ru/index.php/component/k2/item/31027-v-pritsele-gibridnoj-voyny>, 2018-03-26; Ю. Е. Кулешов, Б. Б. Жутдиев, Д. А. Федоров, Обзор и Анализ Содержания Психологических Операций ВС США в Вооруженных Конфликтах Современности, Вестник Академии Военных Наук 3 (48), 2014, p. 64–73; Герасимов, (74 išnaša); Т. Грачева, Шаги Оккупанта, 2015-07-27, <https://vpk-news.ru/articles/26297>, 2018-03-26.

Hibridinė agresija suvokiama kaip parengiamoji fazė efektyviam *kontroliuojamam chaosui* įžiebtai. Šis etapas įvardijamas kaip labai specifinis ir tik kaip labiau numatomas, nes jis neturi aiškios pradžios, veiksmų fronto ar pabaigos, nebūtina oficialiai jos paskelbti, bet galima ją vykdyti, nėra ir nugalėtojų ar pralaimėtojų. Kertiniu aspektu laikomas gebėjimas vykdyti ilgalaikę agresiją prieš valstybę, kurioje norima susilpninti valdymo organus ir žalingai veikti jos politinį, karinį, ekonominį bei psichologinį statusą. Ši ilgalaikiškumą iliustruoja rusų ekspertų diskusijose akcentuojama Vakarų hibridinė agresija prieš jų valstybę, kuri, pasak jų, yra nuosekliai vykdoma nuo 1990 m. ar dar anksčiau. Šios agresijos metu realizuojamos tik nekarinės priemonės, kuriomis yra bandoma įkurti ir stiprinti šalies opoziciją ar 5-ąją koloną, o Rusijos atveju – provokarietiškas (proliberalias) politines, nevyriausybinės organizacijas ar jų tinklą⁸². Esminė agresijos priemone ir veikimo būdu yra laikoma informacinė kampanija, kuri orientuota į tris erdves: paveikti valstybės tautos mentalitetą, sukurti palankią atmosferą tarptautinėje arenoje ir suformuoti nekaltumo jausmą savos valstybės piliečių sąmonėje. Ši hibridinės agresijos strategiškumą puikiai iliustruoja rusų karybos ekspertas (ats. gen.) Aleksandras Vladimirovas, kuris modifikuoja žinomą romėnų istoriko Kornelijaus Nepoto (I a. pr. Kr.) pasakymą „*Nori taikos – ruoškis karui*“ į „*Nori taikos – kariauk*“⁸³. Nors hibridinė agresija pasižymi itin įvairiomis priemonėmis, tačiau norint pasiekti norimą efektą, būtina šias priemones koncentruoti į identifikuotas silpnąsias valstybės vietas. O iš visų galimų silpnųjų pačia opiausia yra laikomas pačios valstybės įsitikinimas, kad prieš ją niekas iš išorės nevykdo koordinuotos hibridinės agresijos. Visgi šiame etape nėra galvojama apie tiesioginių karinių priemonių panaudojimą, o kaip tik atvirkščiai – mąstoma apie tai, kaip per nekariinių priemonių kompleksiskumą sumažinti karinės galios panaudojimą ar jos nuostolius siekiant politinių tikslų kituose etapuose⁸⁴.

Kontroliuojamas chaosas yra praktinė hibridinio konflikto fazė atakuojamos šalies viduje, kai yra efektyviai išnaudojamos iki tol formuotos ir stiprintos priemonės toje šalyje, siekiant ne tik destabilizuoti valstybės statusą, o labiau susilpninti ir palaužti valstybės politinę valdymo sistemą. Esminiu aspektu lai-

⁸² Александров, (81 išnaša); А. Бартош, Цветные Революции и Гибридные Войны Современности, Независимой Газеты, 2016-01-22, http://nvo.ng.ru/gpolit/2016-01-22/1_revolutions.html, 2018-03-30; Васильевич, (69 išnaša), p. 136–139.

⁸³ А. Владимиров, В Плену Болонской Системы, 2017-02-27, <https://vpk-news.ru/articles/35356>, 2018-03-30.

⁸⁴ Герасимов, (74 išnaša); Герасимов (75 išnaša); Бартош (82 išnaša); А. А. Корабельников, Дистанционный Разгром Противника в Контртеррористической Операции: Дискурс Продолжается, Вестник Академии Военных Наук 3 (48), 2014, p. 26–29; А. Бартош, Адаптивные Стратегии Информационной Войны, Вестник Академии Военных Наук 2 (55), 2016, p. 85–93.

komas išorinio veikėjo suplanuotas veiksmas, kuris dažniausiai apsiriboja 4–6 savaitių laikotarpiu, per kurį bandoma sudaryti sąlygas spalvotajai revoliucijai. Kontroliuojamame chaose karinės galios veiksnys yra svarbus ir neišvengiamas: ginkluojama ir treniruojama opozicija ar kitos grupuotės, inicijuojamos demonstracijos ir susirėmimai, skatinamas jėgos panaudojimas prieš protestuotojus bei infiltruojamos specialiosios pajėgos, organizuojami teroristiniai ar diversiniai išpuoliai. Vis dėlto šiame etape visa dar dominuoja nekarinės priemonės, tarp kurių išsiskiria aktyvi informacinė kampanija, kurios metu paleidžiami „ideologiniai virusai“ (идеологические вирусы), nukreipti į tautos sąmonę ar mentalitetą bei kitas silpnąsias vietas. Akcentuojami kibernetiniai išpuoliai, kurie turi padėti užsitikrinti dominavimą informacinėje-komunikacinėje erdvėje ir sukelti vidinį sąmyšį atakuojant gydymo įstaigas, bankines sistemas ir kitas viešojo sektoriaus institucijas. Rusiškose diskusijose akcentuojama, kad kontroliuojamo chaoso kūrėjai ir realizavimo ekspertai yra JAV, kurie dar 1980 m. *kontroliuojamo nestabilumo* terminą performuluoja į *kontroliuojamo chaoso* ir šią koncepciją įtvirtina kaip politinės veiklos technologiją⁸⁵. Prognozuojama, kad Rusijoje gali būti aktyvuotas kontroliuojamas chaosas, todėl reikia ne tik gebėti į jį tinkamai reaguoti (panaudoti kariuomenę ir užtikrinti informacinį saugumą), bet ir žinoti savo šalies silpnąsias vietas bei suprasti konceptualiąsias revoliucijų prielaidas. Pabrėžiama, kad šis etapas turi geriausią potencialą didžiuosiuose Rusijos miestuose, kai koordinuota išorinė parama ir sukeltas chaosas gali įtraukti rusų „patriotinę opoziciją“, statistinius alkoholio ir narkotikų vartotojus, chuliganus ar banditus, kai apginklavimui naudojami nelegaliai šalyje laikomi ginklai ir pan. Vienas iš palankiausių momentų kontroliuojamo chaoso aktyvavimui yra artėjantys politiniai rinkimai šalyje, todėl šie kritiniai momentai turi būti labai akylai prižiūrimi. Kontroliuojamo chaoso metu yra miksuojamos karinės ir nekarinės priemonės bei jų metodai, kurie skirti ne tik tautos mentalitetui paveikti, bet ir pačios valstybės ekonominei, politinei, socialinei destabilizacijai bei valdymo organų chaotizavimui⁸⁶.

⁸⁵ В. Калужный, Украина: Трудный Выбор, Ориентир 9, 2014, р. 4–8.

⁸⁶ Э. Шульц, Управление Социальным Протестом Как Технология и Содержание 'Арабской Весны', Международные Процессы 1 (13) 2015, р. 89–96, <http://www.intertrends.ru/fortieth/Shults.pdf>, 2018-03-30; Сивков, (79 išnaša); А. Бартош, Навязчивая Богоизбранность, 2017-10-31, <https://vprk-news.ru/articles/39633>, 2018-03-30; В. Белозеров, Д. Копылова, Сми: Информационное Противоборство, Ориентир 5, 2014, р. 9–12; В. Белозеров, Цветные Революции и Управляемый Хаос, Ориентир 10, 2015, р. 9–12; Александрович, (78 išnaša), р. 86–91; А. Н. Бельский, О. В. Клименко, Политические Технологии, Цветных Революций: Пути и Средства Противостояния, Военная Мысль 9, 2014, р. 3; Бартош, (82 išnaša); С. Г. Чекинов, С. А. Богданов, Военная Стратегия: Взгляд в Будущее, Военная Мысль 11, 2016, р. 3–4.

Kertiniu hibridinio konflikto etapu rusų galvosenoje yra laikoma *spalvotoji revoliucija*, kurios tikslas yra vienas – valstybės perversmas, todėl valstybė privalo gebėti greitai stabilizuoti prasidėjusį chaosą ir užkirsti kelią valdžios nuvertimui. Rusiškame diskurse konstruojamas spalvotųjų revoliucijų žemėlapis, kuris pradedamas nuo 1999 m. Jugoslavijoje įvykdytos *pirmosios* spalvotosios revoliucijos ir toliau pildomas įvykiais Š. Afrikoje, Artimuosiuose ir Vidurio Rytuose, posovietinėje erdvėje (taip pat naujausiais įvykiais Ukrainoje) ir tokiu būdu daromi apibendrinimai. Pastebima, kad šios revoliucijos daugeliu atvejų baigdavosi provakarietiškos ir antirusiškos valdžios įtvirtinimu šalyse, todėl, pasak prezidento Putino, tai tampa vis aktualesne problema Rusijai, nes šios revoliucijos pasaulyje demonstruoja „naujas taisykles arba žaidimą be taisyklių“⁸⁷. Laiko atžvilgiu tai trumpalaikis etapas, kuris trunka ne ilgiau nei 4 savaites, per kurias suduodamas koncentruotas smūgis pasirinktai valstybės valdymo struktūrai. Iš esmės spalvotoji revoliucija yra orientuota į politinius lyderius, kai jiems bandoma *priklijuoti* vieną iš dviejų galimų negatyvių etiketų. Pirmoji etiketė yra „kruvinojo diktatoriaus“, kurią vadovas dažniausia gauna dėl sprendimo panaudoti karinę jėgą demonstracijoms numalšinti. Antroji etiketė yra „korumpuoto vadovo“, kuri prikabinama tuo atveju, jei šalies vadovas nenaudoja karinių struktūrų protestams sustabdyti. Abiem atvejais galutinis rezultatas yra tas pats – demontuojamas politinis režimas ir valstybės politiniai lyderiai keičiami į naujus. Nors revoliucija vyksta šalies viduje, tačiau trečioji (suinteresuota išorinė) pusė gali paveikti lyderių veiksmus reaguojant į sukeltą chaosą, kai yra grasinama įvesti karines pajėgas ar pradėti kitokio tipo intervenciją, prisidengiant *humanitariniu skydu*. Visgi revoliucija yra laikoma efektyviausia tuomet, kai politinė pergalė pasiekama trečiajai pusei veikiant netiesiogiai ir nekontaktuojant⁸⁸.

Įvykdytam valstybės perversmo įtvirtinimui gali tekti pereiti prie būtinumo panaudoti karinę jėgą, kai spalvotoji revoliucija perauga į pilietinį karą ar nuolatinis ginkluotus susirėmimus valstybės viduje. Šiuo atveju yra kalbama apie *hibridinę karybą* (гибридная воевания), kurios specifiškumą formuoja netradicinės ir nereguliarios karinės grupuotės bei jų vykdomi kariniai tiesioginiai veiksmai. Iš esmės kalbama apie reguliariųjų pajėgų kariavimą su neformaliomis karinėmis formuotėmis, kai yra einama nuo revoliu-

⁸⁷ Rusijos Federacijos prezidento V. Putino 2014 spalio 24 d. kalba kasmetiniame diskusijų klubo „Valdai“ atidaryme: (Мировой Порядок: Новые Правила или Игра Без Правил? – rus.), žr.: Белозеров, (86 išnaša) p. 4.

⁸⁸ Бартош, (84 išnaša) p. 88–92; А. Бартош, Трофейные Смыслы, 2017-01-30, <https://vpk-news.ru/articles/34981>, 2018-03-30; Васильевич, (69 išnaša) p. 140-142; Александрович, (66 išnaša) p. 115–116; Сергеевна, (69 išnaša) p. 125–127.

cijos okupacijos link per *humanitarinės intervencijos* arba *broliškosios pagalbos* perspektyvą. Būtent užsitęsusi anarchinė situacija valstybėje laikoma palankia terpe inicijuoti trečiosios šalies karinius veiksmus ir tokiu būdu *sutarptautinti* vidaus konfliktą. Sirijos, Libijos, Irako ir Rytų Ukrainos konfliktuose rusų ekspertai išvelgia ryškėjantį hibridinės karybos naujumą, kai nereguliarios karinės grupuotės intensyviai naudoja tradicines karines priemones ar net bando kariauti tradiciniais metodais. Šie bandymai persipina su nereguliarių karinių grupuočių jau žinomais gebėjimais kariauti vykdant partizaninius, diversinius, teroristinius ir kitus nekonvencinius karinius veiksmus. Šiame etape yra mąstoma apie efektyvias hibridinės karybos operacijas, kurias turi gebėti vykdyti reguliariosios karinės pajėgos, nes tai tampa nauju būdu veikti ir kariauti, o galbūt net alternatyva tradicinėms karinėms operacijoms, kai užtenka tik specialiųjų pajėgų ir aukštųjų ginkluotės technologijų. Visgi šis etapas nėra būtinas hibridiniame konflikte, nes net adaptyviais kariniais veiksmais yra labai sunku užbaigti inicijuotą vidinį šalies konfliktą, todėl pajėgų įvedimas labiau laikomas atsarginiu veikslių planu⁸⁹.

Apibendrinant galima konstatuoti, kad hibridinis konfliktas *B diskurse* charakterizuojamas *hibridinė agresijos–kontroliuojamo chaoso–spalvotosios revoliucijos* triada, kurioje dominuoja nekarinės priemonės ir metodai, bet prireikus karinės jėgos veiksnys gali būti aktyvuotas ne tik tradicinėmis, bet ir adaptyviomis hibridinėmis operacijomis, kurios papildo šią triadą. Visgi rusiška intelektualinė hibridinio konflikto refleksija šiuolaikinėje karyboje nesiremia pačios Rusijos karinėmis patirtimis (išskyrus Sirijos atvejį), o labiau naudojamos Vakarų konceptualiosios prielaidos ir karinių kampanijų praktikos bei tokiu būdu daromos išvados ir pateikiamos ateities išvalgos. Deja, bet pačios Rusijos veiksmai Kryme nėra viešai aptarinėjami ar analizuojami, o Rytų Ukrainos konfliktas labiau pateikiamas kaip Vakarų (ar JAV) hibridinio konflikto realizacija. Šiose diskusijose rusiška hibridinio konflikto samprata labiau suvokiama per grėsmės reikšmę Rusijos valstybės ar nevakarietiško režimų atžvilgiu ir viešai nėra modeliuojamas Rusijos potencialas realizuoti šį konflikto scenarijų, siekiant politinių-karinių tikslų už nacionalinių sienų ribų.

⁸⁹ Грачева, (70 išnaša); Храпчихин, (80 išnaša); А. Зайцев, Партизанскими Методами, 2014-09-01, <https://vpk-news.ru/articles/21649>, 2018-03-30; В. А. Киселев, И. Н. Воробьев, Гибридные Операции Как Новый Вид Военного Противоборства, Военная Мысль 5, 2015, p. 41–42; Ю. А. Попков, Особенности Тактической Разведки в Гибридной Войне, Военная Мысль 8, 2017, p. 41–45.

Išvados

Nuo 2008 m. Rusijos–Gruzijos karinio konflikto rusiškoje karinėje mintyje tvirtai dominavusią *asimetrinės karybos* formą po 2014 m. prasidėjusio Ukrainos karinio konflikto pakeičia *tinklinės karybos* perspektyva, kuri tampa varomąja karybos gija rusų diskusijose apie šiuolaikinę karybą. Taigi atsinaujinusi rusiškoji intelektualinė refleksija nustoja analizuoti asimetrinės karybos specifiškumą ir pradeda ieškoti konceptualiųjų sprendimų bei modeliuoti praktines tinklinės karybos realizavimo įžvalgas, kurios leistų vykdyti adaptyvias karines operacijas. Dėmesys tinklinei karybai rusų galvosenoje simbolizuoja aktyvų mąstymą apie pažangios kariuomenės kūrimą, kuri turi ne tik disponuoti, bet ir gebėtų panaudoti moderniausias karines sistemas, siekdama veikti proaktyviai ir intensyviai šiuolaikiniame ir ateities aukštųjų technologijų kare. Pastebima, kad Rusija tokiu būdu pati sau kelia maksimalius karinius tikslus, orientuotus į savalaikį naujų technologijų įvaldymą karinių sistemų srityse. Nauju ir populiariu terminu Rusijos kariniame žodyne po 2014 m. Ukrainos konflikto pradžios tampa *hibridiškumas*. Būtent nekarines priemones, kurios iki tol buvo priskiriamos asimetrinei karybai, absorbuoja *hibridinės agresijos* samprata, o netradiciniai kariniai veiksmai ir operacijos prieš neregulias karines pajėgas apibrėžiami pasitelkiant *hibridinės karybos* sąvoką. Tiek iki konflikto Ukrainoje, tiek po jo ypač didelis dėmesys Rusijos šiuolaikinės karybos diskurse teikiamas nekarinėms priemonėms ir jų kombinacijoms su karinėmis, kai operacionalizuojami *kontroliuojamo chaoso* ir *spalvotosios revoliucijos* veikimo tipai, kurie labiau reprezentuoja grėsmes Rusijai, o ne įgauna efektyvaus potencialo karinių pajėgų veiksmuose reikšmę.

Svarbu, kad rusiškoji karinė mintis labai aktyviai seka ir analizuoja Vakarų, ypač JAV, karinę mintį ir patirtis. Kai ne tik analizuojamos praktinės karybos formos, jų efektyvumo rodikliai ir realizavimo priemonės naujausiose karinėse kampanijose, bet ir detalai tyrinėjama naujų karybos koncepcijų ir karinių sąvokų genezė Vakarų intelektualioje erdvėje. Abiejuose diskursuose esminiais konfliktais, kuriuose rusų ekspertai bando ieškoti objektyvių išvadų apie dominuojančius karybos tipus, yra Irakas (1991), Jugoslavija (1999), Afganistanas (2001), Irakas (2003), Libija (2011), arabų pavasario domino efektas Šiaurės Afrikoje ir Artimuosiuose Rytuose bei revoliucijos posovietinėse valstybėse. Iki 2014 m. plačiai analizuotas Vietnamo karas (1954), kuris laikomas asimetrinės karybos pradžia, užleido vietą Sirijos karinei kampanijai (2011) su hibridine ir tinkline karyba joje.

Reikia pripažinti, kad Ukrainos konfliktas, kaip ir prieš tai vykęs Gru-

zijos–Rusijos karinis konfliktas, netapo leitmotyvu rusiškame šiuolaikinės karybos diskurse ir jos karinės minties atsinaujinime. Visgi Rusija labiau linkusi mokytis iš Vakarų karinių kampanijų ir ten ieškoti esminių šiuolaikinės karybos bruožų ar dominuojančių karybos tipų, kuriuos reikia laiku pastebėti, suprasti ir įvaldyti. 2014 m. prasidėjęs Ukrainos konfliktas interpretuojamas kaip Vakarų karybos formatas, kuris kelia galvosūkius Rusijai. Visa tai leidžia teigti, kad Rusijos karinė mintis viešoje erdvėje ne tik ignoruoja savo šalies karines patirtis, bet galimai yra orientuota į propagandinius veiksmus šiuo klausimu. Svarbu, kad Rusijos karinės praktikos Sirijos karinėje kampanijoje nėra masuojamos, o atvirksčiai – siekiama pabrėžti šalies praktinius veiksmus ir pasiekimus, orientuotus į modernios kariuomenės įvaizdžio įtvirtinimą bei karinės pažangos demonstravimą vidaus bei tarptautinei auditorijai.

Pabaigoje, nors tyrime ir nebuvo keltas toks tikslas ar uždavinys, bet norėtusi iš dalies nesutikti su įvade minėtų Vakarų mokslininkų (McDermotto, Galeottio, Thomaso ir Berzinšo), analizavusių labiau rusiškų tekstus, pozicijomis, kad Rusija ateities kariniame konflikte mąsto labiau apie *naujo tipo karybos, naujos generacijos karybos* ar *nelinijinės karybos* dominavimą ir realizavimą. Visgi Rusija demonstruoja valią (konceptualiai) būti pasirengusia ir gebėti kariauti 6-tos generacijos karą, kuriame dominuos bekontaktė kova ir ypač taiklaus ginklo sistemos. Taip pabrėžiama tvirta aukštųjų technologijų karo ateityje perspektyva, kurioje esminę vietą užima *tinklinė karyba*. Visgi šiuolaikinio konflikto naujausias bruožas – *hibridiškumas* tikrai netampa disorientuojančia sąvoka rusiškoje karinėje mintyje, o atvirksčiai – rusų ekspertai šiai veikimo formai suteikia strateginę reikšmę ir ieško efektyviausių jos panaudojimo galimybių siekdami politinių-karinių tikslų ir nebando jos asimiliuoti su kitomis karinėmis sąvokomis (pvz., *nelinijinė karyba*).

2018 m. birželis